
Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:1

Konsekvenser av ökad sekretess

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motion 2022:2 i vilken föreslås att kyrkostyrelsen ska ges i uppdrag att utreda konsekvenserna av de förändringar i kyrkoordningens 54 kapitel som kyrkomötet fattade beslut om 2020. Utskottet föreslår att motionen avslås. Utskottet anser det inte vara meningsfullt att inleda en utvärdering av bestämmelserna med tanke på den relativt korta tid som förflutit sedan ikraftträdandet av bestämmelserna.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:2.

Motionens förslag

Motion 2022:2 av Petter Nilsson, Konsekvenser av ökad sekretess

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda konsekvenserna av de förändringar man gjorde i kyrkoordningens 54 kapitel under kyrkomötet 2020 och vilka begränsningar dessa ändringar innebär för transparensen och informationsinhämtningen för oberoende granskande aktörer såsom forskare, journalister, författare samt medlemmar i Svenska kyrkan som önskar att följa upp Svenska kyrkans interreligiösa samarbeten.

Bakgrund

Kyrkomötet beslutade 2020 att införa en bestämmelse i kyrkoordningen som innebär förbud mot att röja uppgifter om Svenska kyrkans ekumeniska och interreligiösa förbindelser, kyrkoordningen 54 kap. 8 b §. Förbudet gäller om det inte står klart att uppgifterna kan röjas utan att det är till skada för dessa förbindelser. Bestämmelsen innehåller också ett förbud mot att i övrigt röja uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om uppgifterna är hänförliga till ekumenisk och interreligiös verksamhet. Detta senare förbud gäller om det av någon särskild anledning kan antas att personen i fråga eller någon närstående lider skada eller men om uppgiften röjs.

Av 11 § lagen om Svenska kyrkan och 53 kap. 3 § kyrkoordningen framgår det som brukar benämnas den inomkyrkliga offentlighetsprincipen. Där anges dels att var och en har rätt att ta del av Svenska kyrkans handlingar, dels att denna rätt får begränsas bara om det är särskilt motiverat med hänsyn till skyddet för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden, Svenska kyrkans ekonomiska intresse eller något synnerligen väsentligt intresse.

Begränsningar i rätten att ta del av kyrkans handlingar regleras i 54 kap. kyrkoordningen och merparten av dessa bestämmelser har sin motsvarighet i den lagstiftning som gäller allmänna handlingar. Med utgångspunkt i den offentlighetsprincip som gäller för Svenska kyrkan ska bestämmelserna i 54 kap. ge ett ändamålsenligt skydd för handlingar och uppgifter som av särskilda skäl inte bör vara offentliga. I begreppet ändamålsenligt skydd ligger också att inte fler uppgifter än nödvändigt ska omfattas av förbudsreglering, då huvudregeln är offentlighet.

Alltsedan kyrkoordningens tillkomst har det i 54 kap. 8 § funnits ett förbud mot att inom kyrkans internationella verksamhet för diakoni och mission röja uppgifter om en samarbetspartners förhållanden i andra länder. Genom kyrkomötets beslut 2020 infördes bestämmelser i kyrkoordningen om förbud även mot att lämna ut uppgifter om ekumeniska och interreligiösa förbindelser.

Som motiv för att införa bestämmelsen framhöll kyrkostyrelsen i sin skrivelse till kyrkomötet (KsSkr 2020:4) att de dialoger som förs ofta rymmer information om den andra organisationens eller kyrkans inre liv och förhållanden och att inte alla uppgifter som hanteras i dessa sammanhang kan vara offentliga, för att dessa samarbeten och dialoger ska ge önskade resultat. Kyrkostyrelsen anförde vidare att dialogerna i mångt och mycket påminner om diplomatiska samtal och att det i det ekumeniska arbetet förekommer sådana uppgifter som till sin natur typiskt sett är känsliga och därför inte kan röjas utan risk för att den ekumeniska förbindelsen skadas. Därför finns behov av en särskild bestämmelse som skyddar denna typ av uppgifter och där utgångspunkten – på grund av karaktären på de uppgifter som förekommer i det ekumeniska samarbetet – är ett omvänt skaderekvisit. Ett omvänt skaderekvisit innebär att uppgifterna som utgångspunkt ska hemlighållas och bara får lämnas ut om det står klart att så kan ske utan att det är till skada för Svenska kyrkans ekumeniska och interreligiösa förbindelser.

En särskild reglering till skydd för enskilda som deltar i denna verksamhet infördes samtidigt genom 54 kap. 8 b § andra stycket, då de förbindelser som redogjorts för ovan ibland sker på individnivå snarare än med en specifik kyrka eller ett samfund och det också i övrigt kan finnas behov av att skydda uppgifter om enskilda. För att inte bestämmelsen ska stadga ett mer långtgående skydd än nödvändigt gäller skyddet i detta avseende – till skillnad mot regleringen om förbindelser i första stycket – med ett rakt skaderekvisit, vilket innebär att offentlighet ska gälla som utgångspunkt för uppgifterna. Det innebär att en uppgift får hemlighållas endast om det finns någon särskild anledning att anta att ett utlämnande av uppgiften skulle kunna vara till skada eller men för berörd person eller någon till denne närstående.

Kyrkostyrelsen anförde i sin skrivelse att bestämmelserna om skydd för uppgifter inom ekumenisk och interreligiös verksamhet kan förväntas främja förtroendefulla och öppna samtal och därmed underlätta för dialog med andra kyrkor och samfund.

Vid 2021 års kyrkomöte avslogs en motion med samma ordalydelse som den nu aktuella motionen i enlighet med utskottets förslag. Tillsyns- och uppdragsutskottet (TU 2021:11) uttryckte i sina överväganden att utskottet inte ändrat sitt ställningstagande från 2020 i grundfrågan om införande av sekretessbestämmelsen och att bestämmelsen hade varit i kraft en alltför kort tid för att det skulle vara meningsfullt att utvärdera bestämmelsens konsekvenser för kyrkans transparens och för möjligheten till informationsinhämtning för oberoende granskare.

I inledningstexten till kyrkoordningens fjortonde avdelning anges den teologiska grunden för Svenska kyrkans ekumeniska engagemang. Av inledningstexten framgår bland annat att det ekumeniska arbetet sker på nationell nivå, i stiftet och i försam-

lingarna. Församlingsekumeniken pekas ut som särskilt betydelsefull. Det är kyrkostyrelsen som svarar för Svenska kyrkans officiella relationer till andra kyrkor och samfund (10 kap. 3 § punkten 3 kyrkoordningen).

TU 2022:1

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:2.

I samband med kyrkomötets beslut (KmSkr 2020:12) om införande av sekretessbestämmelser om skydd vid ekumeniska och interreligiösa förbindelser, 54 kap. 8 b § kyrkoordningen, gjorde tillsyns- och uppdragsutskottet ett noggrant övervägande i sakfrågan om lämpligheten med att införa bestämmelserna (TU 2020:1). Utskottet anslöt sig till kyrkostyrelsens förslag och framförde att det fanns goda skäl att införa den föreslagna sekretessgrunden. Vid 2021 års kyrkomöte fanns en motion med samma ordalydelse som årets motion. Tillsyns- och uppdragsutskottet framhöll i sitt övervägande (TU 2021:11) dels att utskottet inte ändrat sitt ställningstagande i grundfrågan, dels att sekretessbestämmelsen har varit i kraft en alltför kort tid för att det skulle vara meningsfullt att utvärdera konsekvenserna av bestämmelsen. Utskottet vill framhålla att den uppfattning utskottet uttryckte 2021 kvarstår, varför utskottet föreslår att motionen ska avslås.

Uppsala den 5 oktober 2022

På tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Daniel Larson, ordförande

Fredrik Selander, sekreterare

Beslutande: Daniel Larson, ordförande, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson, Kicki Halldin, Emma Hedlundh, Niklas Grahn, Mattias Rosenquist, Margareta Andersson, Margareta Nisser-Larsson, Ronnie Nilsson, Britt Björneke, Eric Muhl, Bo Herou och Jonas Noréus.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Markus Svensson, Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson, Sofija Pedersen Videke, Stefan Linderås, Veronica Pålsson, Benny Ahremark Persson, Stig-Göran Fransson, Jimmy Dahllöf, Leif Gustavsson, Linda Sjöo och Maja Bengtsson.

Biskoparna Johan Tyrberg och Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Jag reserverar mig mot utskottets förslag till avslag på motion 2022:2 till förmån för bifall till motionen.

Ronnie Nilsson

Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:2

Mobbning inom Svenska kyrkan

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motion 2022:22 i vilken föreslås att kyrkostyrelsen ska ges i uppdrag att tillsätta en utredning om mobbing inom Svenska kyrkan. Utskottet konstaterar att arbetsmiljöansvaret regleras i lag och åvilar arbetsgivarna i varje juridisk person inom Svenska kyrkan. Utskottet föreslår att motionen avslås.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:22.

Motionens förslag

Motion 2022:22 av Daniel Engström m.fl., Mobbing inom Svenska kyrkan

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta en utredning om mobbing och vidta åtgärder för att i Guds kärlek åstadkomma samförstånd och acceptans för olikheter inom samfundet Svenska kyrkan.

Bakgrund

Enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) åligger det en arbetsgivare att vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagare utsätts för ohälsa eller olycksfall samt att uppnå en god arbetsmiljö. Vidare har arbetsgivaren skyldighet att systematiskt planera, leda och kontrollera verksamheten samt att anpassa arbetsförhållanden till människors olika förutsättningar.

Regler och krav på arbetsmiljön i organisatoriskt och socialt hänseende har tagits fram av Arbetsmiljöverket genom föreskrifterna (AFS 2015:4) om organisatorisk och social arbetsmiljö. Föreskrifterna avser bland annat det som tidigare kallats psykosocial arbetsmiljö. I föreskrifterna förtydligas vad arbetsgivare och arbetstagare ska göra inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbete som alla arbetsgivare ska bedriva. Av 14 § framgår att arbetsgivaren ska se till att det finns rutiner för hur kränkande särbehandling ska hanteras, till exempel hur och var den som är utsatt snabbt kan få hjälp. Dessa rutiner ska göras kända för medarbetarna.

För anställda i församlingar och pastorat är det kyrkorådet i egenskap av styrelse (4 kap. 1 § kyrkoordningen) som är arbetsgivare och som konsekvens av detta har arbetsmiljöansvaret. Kyrkoherden leder all verksamhet i församlingar och pastorat (2 kap. 9 § kyrkoordningen). I sin skrivelse till kyrkomötet (KsSkr 2009:5) ställde sig

kyrkostyrelsen bakom det den så kallade Demokratiutredningen anfört att arbetsmiljöansvaret inte kan regleras i kyrkoordningen, men att kyrkorådet ska ge kyrkoherden uppgifter kopplat till arbetsmiljöansvaret och samtidigt se till att kyrkoherden får den utbildning som krävs för att fullt ut kunna utföra sina uppgifter.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation fungerar som en för församlingar, pastorat och stift gemensam arbetsgivarorganisation som bl.a. företräder arbetsgivarna i kollektivavtalsförhandlingar. På motsvarande sätt företräder arbetsgivarorganisationen även Svenska kyrkan som arbetsgivare för personalen i kyrkokansliet (34 kap. 6 § kyrkoordningen). Därmed är arbetsgivarorganisationen det organ som primärt informerar, utbildar och bistår de kyrkliga arbetsgivarna bland annat i frågor som rör arbetsmiljön.

Kyrkostyrelsen är arbetsgivare för dem som är anställda på nationell nivå och har i förhållande till dem arbetsgivaransvar. I kyrkoordningens uppräknade uppgifter finns som första punkt att ”stödja stiftens arbete för utveckling av församlingslivet och av en god förvaltning i församlingar och pastorat” (10 kap. 3 §).

Under 2017 gjordes vid Malmö universitet en forskningsstudie som finansierats av Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation kring diakoners och prästers arbetsmiljö (*En undersökning av prästers och diakoners psykosociala arbetsmiljö*). Studien jämförde den upplevda psykosociala arbetsmiljön för grupperna präster–diakoner, män–kvinnor och kyrkoherdar–övriga präster. Studien drog slutsatsen att det inte fanns några omfattande brister i den psykosociala arbetsmiljön inom Svenska kyrkan. Resultaten visade på sådant som högt socialt stöd från kollegor och att arbetsplatsen i positiv bemärkelse har stor betydelse för den anställda. Men rapporten pekade också på områden som kan förbättras och där Svenska kyrkan som arbetsgivare rekommenderades att göra insatser. Detta gällde bland annat kränkande beteende, ofta utfört av individer utanför organisationen, konflikten mellan arbete och fritid, rollklarheten och kvinnors arbetsmiljö.

Sedan 2017 tillhandahåller Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation alla arbetsgivare i Svenska kyrkan en kyrkoanpassad anonym personalundersökning med frågor som rör bland annat den organisatoriska och sociala arbetsmiljön (”Akka”, Arbetsklimat i kyrkan). Enkäten ger arbetsgivarna möjlighet att använda ett gemensamt arbetsmiljöverktyg som är prövat och anpassat till Svenska kyrkan och till de arbetsmiljörättsliga kraven. Sedan 2018 är den även anpassad till stift. Avsikten är att med hjälp av arbetsmiljöverktyget skapa förutsättningar för ett lokalt förbättringsarbete och öka kunskapen på området genom att uppgifter från många anställda kan läggas samman till övergripande statistik.

Kyrkomötet har vid några tillfällen behandlat motioner som relaterar till organisatorisk och social arbetsmiljö i Svenska kyrkan. I betänkanden från 2004 och 2017 motiverades beslut om avslag bland annat med att arbetsmiljö är en arbetsgivarfråga och att ansvaret följer av arbetsmiljölagen där det är de enskilda enheterna som bär ansvaret (TU 2004:5 och TU 2017:12). I betänkandet från 2017 hänvisade utskottet också till att

stöd till arbetsgivare erbjuds på olika sätt både av Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och av stiftens genom bland annat utbildningsinsatser och arbetsmiljöverktyg. Det pågår också flera forskningsprojekt gällande arbetsmiljön i Svenska kyrkan.

Vid kyrkomötet 2007 avslöt kyrkomötet en motion där det föreslogs att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att utarbeta riktlinjer/handlingsprogram mot mobbning i Svenska kyrkan. I betänkandet (TU 2007:8) framhöll utskottet följande:

Vi menar att det inte är en uppgift för kyrkostyrelsen att utarbeta riktlinjer och handlingsplaner, utan detta är uppgifter som åvilar de enskilda

arbetsgivarna. Arbetsmiljölagen stadgar att arbetsgivarna ansvarar för att arbetsplatserna uppfyller lagens krav på god arbetsmiljö samtidigt som jämställdhetslagen och diskrimineringslagarna förpliktat arbetsgivarna att vidta aktiva åtgärder för att förebygga och förhindra att någon diskrimineras på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Dessa lagar är de kyrkliga arbetsgivarna i likhet med övriga arbetsgivare skyldiga att följa. Arbetsmiljön är en arbetsgivarfråga som varje enskild arbetsgivare har att ta ansvar för. Församlingsförbundet såsom arbetsgivarorganisation bistår de kyrkliga arbetsgivarna i deras arbetsmiljöarbete.

Ansvar för den organisatoriska och sociala arbetsmiljön och hur eventuella missförhållanden ska förebyggas för andra grupper än anställda (förtroendevalda, andra ideella och övriga medlemmar) är inte reglerat i kyrkoordningen eller i arbetsmiljölagen. Kyrkorådets ansvar som styrelse (4 kap. 1 § kyrkoordningen) och kyrkoherdens uppgift att leda all verksamhet (2 kap. 9 § kyrkoordningen) får dock anses omfatta sådana frågor till en del.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:22.

Utskottet konstaterar att arbetsmiljöansvaret regleras i lag och åvilar arbetsgivarna i varje juridisk person inom Svenska kyrkan. Församlingar och pastorat erbjuds stöd i dessa frågor av Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och av stiftens Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation tillhandahåller till exempel en kyrkoanpassad anonym personalundersökning. Vidare har stiftens i sin främjanderoll olika aktiviteter som syftar till att skapa goda arbetsmiljöförhållanden i församlingar och pastorat. Mot den bakgrunden anser utskottet att det inte är en uppgift för kyrkostyrelsen att tillsätta en utredning som föreslås i motionen. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Uppsala den 5 oktober 2022

På tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Daniel Larson, ordförande

Fredrik Selander, sekreterare

Beslutande: Daniel Larson, ordförande, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson, Kicki Halldin, Emma Hedlundh, Niklas Grahn, Mattias Rosenquist, Margareta Andersson, Margareta Nisser-Larsson, Ronnie Nilsson, Britt Björneke, Eric Muhl, Bo Herou och Jonas Noréus.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Markus Svensson, Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson, Sofija Pedersen Videke, Stefan Linderås, Veronica Pålsson, Benny Ahremark Persson, Stig-Göran Fransson, Jimmy Dahllöf, Leif Gustavsson, Linda Sjöo och Maja Bengtsson.

Biskoparna Johan Tyrberg och Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.

TU 2022:2

Reservation

Jag reserverar mig mot utskottets förslag till avslag på motion 2022:22 till förmån för bifall till motionen.

Ronnie Nilsson

Kyrkomötet
Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:3

Kompetensutveckling, teologi och bibelkunskaper

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2022:23 med förslag att uppdra till kyrkostyrelsen att genomföra en enkätundersökning om gudsbild, teologi och bibelkunskaper bland anställda i Svenska kyrkan och att utforma ett internutbildningsprogram på ämnet teologi och bibelkunskaper för alla anställda i samfundet som erbjuds återkommande.

Utskottet konstaterar att det med hänvisning till den ansvarsfördelning som finns mellan de olika nivåerna i Svenska kyrkan inte är en uppgift för den nationella nivån att genomföra enkätundersökningar och att fortbildning för alla anställda främst är en fråga för arbetsgivaren. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:23, punkt 1,
2. avslå motion 2022:23, punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2022:23 av Daniel Engström m.fl., Kompetensutveckling, teologi och bibelkunskaper

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. genomföra en enkätundersökning om gudsbild, teologi och bibelkunskaper bland anställda i Svenska kyrkan,
2. utforma ett internutbildningsprogram på ämnet teologi och bibelkunskaper för alla anställda inom samfundet som erbjuds återkommande.

Bakgrund

Svenska kyrkans forskningsenhet genomförde med start 2012 ett forskningsprojekt för att ta reda på hur präster i Svenska kyrkan tolkar och förhåller sig till Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. En enkätundersökning skickades till 1 804 präster verksamma i Svenska kyrkan och 1 348 svarade. En analys av resultatet publicerades 2016 i Svensk teologisk kvartalsskrift (Årg. 92, 2016).

I enkäten hade prästerna fått ta ställning till påståenden som representerade olika sätt att tolka Jesu uppståndelse, evigt liv, försoningen och undren. I analysen gjordes en indelning av påståendena och av prästernas inställning till dessa så att tre tolkningsinriktningar kunde urskiljas: fri, funktionell och formell. Förenklat uttryckt

handlade tolkningsinriktningen fri om tolkningspåståenden kopplade till uttrycket ”inte uppfattas bokstavligt”, funktionell om inkluderande påståenden som beskrevs som pastoralt inriktade och relaterade till prästens yrkesutövning medan tolkningsinriktningen formell var knuten till formuleringar i Svenska kyrkans lärodokument och officiella uttalanden. Prästerna fick i enkäten även ange vilket år de hade prästvigts och i vilket stift de för närvarande tjänstgjorde.

Forskningsprojektet visade bland annat på att prästerna i högre utsträckning omfattade tolkningsinriktningen som kallades formell än den som kallades fri. Ställningstagandet som gällde den funktionella tolkningsinriktningen var mindre tydligt, men mer för än emot.

Materialet visade en vilja hos prästerna att ligga nära Svenska kyrkans officiella troslära och pekade mot att den enskilda prästen också anser sig göra det. Det visade även att det finns skillnader mellan ”vigningsgenerationer” och skillnader mellan stiftet. Det gick tydligt att sätta samman stiftet i grupper som kunde karakteriseras på en skala från en formell till en fri tolkningsinriktning. Vad gäller ”vigningsgenerationer” var de präster som menar sig stå längst från Svenska kyrkans troslära de senast prästvigda.

För att anställas och inneha en tillsvidareanställning i Svenska kyrkan ska den anställda enligt kyrkoordningen vara medlem i Svenska kyrkan, med några undantag. För präster, diakoner och kyrkomusiker är det kyrkostyrelsen som utfärdar närmare bestämmelser om kyrkomusikerexamen samt vilken utbildning och praktisk tjänstgöring som krävs för att bli vigd till präst eller diakon eller för anställning som kyrkoherde. Kyrkostyrelsen har inte något i kyrkoordningen givet uppdrag vad gäller utbildning och fortbildning utöver detta.

Kyrkorådet i församlingen eller pastoratet ska anställa den personal som behövs för församlingens verksamhet, med relevant utbildning och kompetens för den verksamhet som bedrivs. Den enskilda arbetsgivaren kan erbjuda fortbildningsinsatser inom olika områden, även teologi och bibelkunskaper. Sådan fortbildning kan även stiftet anordna inom ramen för sin församlingsfrämjande utbildningsverksamhet.

Kyrkomötet 2019 uppmanade ”hela Svenska kyrkan till en långsiktig och systematisk satsning på undervisning och lärande”. I inledningen till biskopsbrevet om lärande och undervisning 2021, *och lär dem ...*, underströk ärkebiskopen denna kyrkomötets uppmaning: ”att lära och undervisa om bibelns berättelser och kristen tro samt om anknytningar och samband mellan människors livsfrågor och bibelns berättelser, synliggöra kristen etik och den kristna trons bidrag för rättvisa, fred och försoning samt tolka och uttrycka kristen tro så att dess förmåga att ge oss människor mening och livsmod blir tydlig i vår tid.” Församlingars olika satsningar på lärande och undervisning kan där så är lämpligt även komma anställda medarbetare till del.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:23.

Utskottet får med hänvisning till den ansvarsfördelning som finns mellan de olika nivåerna i Svenska kyrkan framhålla att det inte är en uppgift för den nationella nivån att genomföra enkätundersökningar eller internutbildningsprogram som riktar sig till alla anställda i Svenska kyrkan. Frågan om fortbildning inom teologi och bibelkunskaper bland anställda, liksom fortbildning på andra områden, är en fråga för arbetsgivaren och den enskilda anställda att samtala om och ta ställning till. Utskottet vill också framhålla att med tanke på att det finns många medarbetare som har en stor

teologisk kompetens kan det inte anses föreligga ett generellt behov av sådan fortbildning. De vitt skilda arbetsuppgifter och befattningar som finns bland anställda i Svenska kyrkan medför också att behovet av fortbildning varierar stort. Med det anförda anser utskottet att motionen bör avslås.

Uppsala den 5 oktober 2022

På tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Daniel Larson, ordförande

Anna Tronêt, sekreterare

Beslutande: Daniel Larson, ordförande, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson, Markus Svensson, Emma Hedlundh, Niklas Grahn, Mattias Rosenquist, Margareta Andersson, Margareta Nisser-Larsson, Ronnie Nilsson, Britt Björneke, Eric Muhl, Bo Herou och Jonas Noréus.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson, Sofija Pedersen Videke, Stefan Linderås, Veronica Pålsson, Benny Ahremark Persson, Stig-Göran Fransson, Jimmy Dahllöf, Leif Gustavsson, Linda Sjöo och Maja Bengtsson.

Biskoparna Johan Tyrberg och Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Jag reserverar mig mot utskottets förslag till avslag på motion 2022:23 till förmån för bifall till motionen, punkt 1 och punkt 2.

Ronnie Nilsson

Kyrkomötet
Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:4

Obehörigförklaring av biskop

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2022:29 med förslag gällande påföljderna vid obehörigförklaring av en biskop.

Utskottet har i betänkandet TU 2022:13 över verksamhetsberättelsen 2021 för Ansvarsnämnden för biskopar föreslagit att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att göra en översyn av kyrkoordningens bestämmelser i enlighet med vad Ansvarsnämnden har framfört. Den föreslagna översynen ger en bred utgångspunkt för en utredning.

Utskottet ser det som angeläget att den fråga som lyfts i motionens första punkt finns med som en del av det vidare uppdrag om översyn som föreslås i nämnda betänkande. När det gäller motionens andra punkt är utskottets uppfattning att det finns en problematik i att redan när ett uppdrag om översyn ges ange vilket förslag som ska lämnas efter genomförd översyn. Mot den bakgrunden föreslår utskottet att motionens punkt 1 bifalls och punkt 2 avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. bifalla motion 2022:29, punkt 1,
2. avslå motion 2022:29, punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2022:29 av Margaretha Herthelius m.fl., Obehörigförklaring av biskop

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. göra en översyn av påföljderna vid obehörigförklaring av en biskop,
2. återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att en biskop som blir obehörigförklarad ska kunna behålla behörigheten som präst.

Bakgrund

Bestämmelser om obehörigförklaring av biskop finns i 30 kap. 4 och 5 §§ kyrkoordningen. Dessa bestämmelser överensstämmer i stort med motsvarande reglering för präster respektive diakoner (31 kap. 11 och 12 §§ respektive 32 kap. 11 och 12 §§). Ett beslut om obehörighet avser inte enbart ett visst uppdrag utan behörigheten att utöva kyrkans vigningstjänst. Detta medför, med gällande reglering, att den som vigts till mer än ett uppdrag (vilket alltid gäller för en biskop) inte kan förklaras obehörig att utöva endast ett av dessa uppdrag.

I tidigare regleringar, lagen (1982:942) om Svenska kyrkan och kyrklig kungörelse (SKFS 1992:12), används terminologin att skilja från det kyrkliga ämbetet. Även då innebar bestämmelserna att om en präst, diakon eller biskop obehörigförklarades hade hen inte längre befogenhet att utöva något uppdrag inom ämbetet/vigningstjänsten.

I biskopsbrevet *Biskop, präst och diakon i Svenska kyrkan* framhålls att om en biskop, präst eller diakon obehörigförklaras innebär detta att hen inte längre har befogenhet att utöva något uppdrag inom vigningstjänsten. Kyrkans sändning återtas på detta sätt, men ämbete eller kyrkans vigningstjänst, som är en förutsättning för sändningen, går däremot inte förlorat. En biskop som obehörigförklaras och sedan efter prövning åter förklaras behörig enligt 30 kap. 6 § kyrkoordningen vigs inte på nytt. Detsamma gäller för präst respektive diakon (31 kap. 13 § respektive 32 kap. 13 §).

En skillnad i regelverket för biskop i jämförelse med vad som gäller för präst och diakon är att för präst och diakon kan beslutas om skriftlig erinran eller att det föreskrivs en provotid. Detta gäller inte för biskop. Konsekvensen av detta är att den som betrotts med uppdraget som biskop kan förklaras obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst även i en situation där en präst eller diakon får en sådan mindre ingripande åtgärd än obehörigförklaring.

Överklagandenämnden anför i sitt beslut 2021/1 bland annat följande om biskopsuppdraget:

Biskopsuppdraget är på flera sätt säreget, bland annat i fråga om hur biskopen får sitt uppdrag och sin anställning, uppdragets innebörd, biskopens relation till andra kyrkliga organ och tillsynen över en biskop.

Endast den som enligt bestämmelserna i 30 kap. KO är behörig att utöva uppdraget som biskop får alltså, enligt 34 kap. 8 § första stycket KO, vara anställd som biskop. Om en anställd biskop av Ansvarsnämnden har förklarats obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst måste anställningen som biskop därför avslutas.

Ansvarsnämndens framför i sin verksamhetsberättelse för 2021 att det finns ett behov av översyn av kyrkoordningen vad avser frågor rörande Ansvarsnämndens tillsyn och prövning beträffande biskoparna. Dessa frågor, kan enligt nämnden, behöva en genomlysning av en av kyrkomötet initierad utredning.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2022:29, punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:29, punkt 2.

Utskottet har i samband med behandlingen av betänkandet över Verksamhetsberättelsen 2021 för Ansvarsnämnden för biskopar (TU 2022:13) föreslagit att kyrkostyrelsen ska ges i uppdrag att göra en översyn av kyrkoordningens bestämmelser bland annat vad gäller obehörigförklaring av biskop. Förslaget i nämnda betänkande gäller en översyn med anledning av vad Ansvarsnämnden har framfört i verksamhetsberättelsen i avsnittet Behov av översyn av vissa bestämmelser i kyrkoordningen. Det som anförs av Ansvarsnämnden ger enligt utskottet en bred utgångspunkt för en översyn. Utskottet ser det som angeläget att den fråga som lyfts i motionens första punkt finns med som en del av det vidare uppdrag om översyn som föreslås i TU 2022:13 och att frågan med fördel kan samordnas med nämnda uppdrag. På så sätt säkerställs att behovet av en översyn av påföljderna vid obehörigförklaring av en biskop som

motionären efterlyser blir omhändertaget. När det gäller motionens andra punkt är utskottets uppfattning att det finns en problematik i att redan när ett uppdrag om översyn ges ange vilket förslag som ska lämnas efter genomförd översyn, varför ett sådant yrkande inte bör bifallas. Mot den bakgrunden föreslår utskottet att motionens punkt 1 bifalls och punkt 2 avslås.

Uppsala den 6 oktober 2022

På tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Daniel Larson, ordförande

Fredrik Selander, sekreterare

Beslutande: Daniel Larson, ordförande, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson, Kicki Halldin, Emma Hedlundh, Stefan Linderås, Mattias Rosenquist, Margareta Andersson, Margareta Nisser-Larsson, Ronnie Nilsson, Britt Björneke, Eric Muhl, Bo Herou och Jonas Noréus.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Markus Svensson, Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson, Sofija Pedersen Videke, Veronica Pålsson, Benny Ahremark Persson, Stig-Göran Fransson, Jimmy Dahllöf, Leif Gustavsson, Linda Sjöo och Maja Bengtsson.

Biskoparna Johan Tyrberg och Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:5

Kyrkoordningens bestämning av Svenska kyrkan

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2022:36 med förslag att uppdra till kyrkostyrelsen att ta initiativ till att bearbeta kyrkoordningens ecklesiologiska beskrivningar av Svenska kyrkan så att dessa stämmer överens med trosbekännelsens ord om kyrkan som ”en helig, allmänlig och apostolisk kyrka”.

Utskottet anser inte att det finns skäl att initiera någon bearbetning av kyrkoordningen då det som efterfrågas redan finns på annat sätt i regelverket. Utskottet föreslår därför att motionen ska avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:36.

Motionens förslag

Motion 2022:36 av Berth Löndahl m.fl., Kyrkoordningens bestämning av Svenska kyrkan

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta initiativ till att bearbeta kyrkoordningens ecklesiologiska beskrivningar av Svenska kyrkan så att dessa stämmer överens med trosbekännelsens ord om kyrkan som ”en helig, allmänlig och apostolisk kyrka”.

Bakgrund

Kyrkoordningen består utöver bestämmelser också av inledningstexter till avdelningar och till vissa kapitel. I dessa texter anges i koncentrerad form, bakgrunden till och sammanhanget för bestämmelserna som finns i de följande paragraferna.

I inledningen till hela kyrkoordningen framhålls att inledningstexterna långt ifrån innehåller allt vad Svenska kyrkan har att säga om de ämnen som behandlas i kyrkoordningen, utan deras syfte är att lyfta fram några väsentliga aspekter på det som behandlas. I bestämmelserna finns den gällande ordningen och när inledningarna tillämpas ska de fungera som teologiska motiveringar. Detta medför att inledningstexterna inte heller ska ha karaktären av bestämmelser.

Det allra första som står i kyrkoordningen är en inledningstext till hela regelverket som börjar med att på ett övergripande sätt beskriva något av vad Svenska kyrkan är.

Svenska kyrkan är ett trossamfund som leder sin historia tillbaka till de äldsta kristna församlingarna och deras bekännelse till Kristus. Svenska kyrkans trosarv är den apostoliska tron.

I några av kyrkoordningens andra inledningstexter finns beskrivningar som också uttrycker bestämmingar av Svenska kyrkan.

Exempel på det är inledningstexten till den första avdelningen där det anges att Svenska kyrkan är en del av den världsvida kyrkan och delar den kristna bekännelsen och lovsången till en treenig Gud samt att Svenska kyrkan tillhör den evangelisk-lutherska traditionen med den augsburgska bekännelsen från 1530 som förenande bekännelsedokument.

I inledningstexten till den sjätte avdelningen beskrivs Svenska kyrkan som en öppen folkkyrka med uppdrag att förmedla evangelium i ord och handling och i inledningstexten till den sjunde avdelningen uttrycks att biskopens uppdrag är ett tecken på kyrkans kontinuitet genom tiderna, kyrkans enhet och universella gemenskap.

I inledningstexten till den fjortonde avdelningen återfinns flera uttryck för bestämmingar, först att Svenska kyrkan är en del av den världsvida kyrkan och har en kallelse till kyrkans synliga enhet, därefter att Kyrkan är Kristi kropp och därför i grunden en. Ytterligare citeras den Augsburska bekännelsens beskrivning av kyrkan: ”Kyrkan är de heligas samfund i vilket evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas”.

Vad gäller trosbekännelsens ord om kyrkan hänvisas i kyrkoordningens portalparagraf, 1 kap. 1 §, bland annat till de tre gammalkyrkliga trosbekännelserna och till den oförändrade augsburgska bekännelsen, i vilka Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära finns sammanfattad.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:36.

Utskottet har under behandlingen av betänkandet kunnat konstatera att det i kyrkoordningen återfinns ett flertal beskrivningar av Svenska kyrkan som sammantaget ger en tydlig bild av henne som en kyrka som beskriver sig i enlighet med trosbekännelsens ord. Den formulering som finns i trosbekännelsen om kyrkan som ”en helig, allmänlig och apostolisk kyrka” återfinns visserligen inte ordagrant i kyrkoordningen, men den kyrkosyn, ecklesiologi, som inledningstexter och bestämmelser uttrycker är samstämmig med trosbekännelsen. Utskottet anser inte att det finns skäl att initiera någon bearbetning av kyrkoordningen då det som efterfrågas redan finns på annat sätt i regelverket. Utskottet föreslår därför att motionen ska avslås.

Uppsala den 6 oktober 2022

På tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Daniel Larson, ordförande

Anna Tronêt, sekreterare

Beslutande: Daniel Larson, ordförande, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson, Kicki Halldin, Emma Hedlundh, Stefan Linderås, Mattias Rosenquist, Margareta Andersson, Margareta Nisser-Larsson, Ronnie Nilsson, Britt Björneke, Eric Muhl, Bo Herou och Jonas Noréus.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Markus Svensson, Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson, Sofija Pedersen Videke, Veronica Pålsson, Benny Ahremark

Persson, Stig-Göran Fransson, Jimmy Dahllöf, Leif Gustavsson, Linda Sjöo och Maja Bengtsson.

TU 2022:5

Biskoparna Johan Tyrberg och Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:6

Digitalisera och effektivisera

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2022:40 med förslag att uppdra till kyrkostyrelsen att utforma en rekommendation om att som grundprincip använda digital hantering av handlingar, dokument och protokoll på alla nivåer i Svenska kyrkan och att alla underskrifter bör ske i form av digital signering. Mot bakgrund av det utvecklingsarbete med digitalisering och effektivisering som redan bedrivs inom Svenska kyrkan anser utskottet att motionen ska avslås.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:40, punkt 1,
2. avslå motion 2022:40, punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2022:40 av Johan Hjertén m.fl., Digitalisera och effektivisera

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utforma en rekommendation om

1. att som grundprincip använda digital hantering av handlingar, dokument och protokoll på alla nivåer i Svenska kyrkan och
2. att alla underskrifter bör ske i form av digital signering.

Bakgrund

Digitalisering

Kyrkostyrelsen redogjorde i skrivelse till kyrkomötet 2021 för *Färdplan för samverkan och digitalisering*, kyrkostyrelsens tidsplan samt investerings- och finansieringsplan för det fortsatta införandet av it-lösningar och administrativa system, vilket huvudsakligen syftar till effektivisering och digitalisering av olika processer (KsSkr 2021:1, bilaga 3). I det följande redogörs för vad som har lett fram till färdplanen.

Kyrkomötet fastställde 2018 tre övergripande målbilder för kyrkostyrelsens arbete varav en av målbilderna är följande: År 2030 finns effektiv styrning, förvaltning och administration i Svenska kyrkan, så att församlingarna kan fullgöra sitt grundläggande uppdrag.

2019 beslutade kyrkomötet att ett gemensamt lönecenter för hela Svenska kyrkan skulle etableras till den 1 januari 2022.

Kyrkomötet gav 2020 kyrkostyrelsen i uppdrag att i samarbete med stiftens genomföra en kartläggning av var församlingar/pastorat befinner sig i sina nuvarande planer för it-lösningar och administrativa system. Kyrkostyrelsen fick också i uppdrag att till 2021 års kyrkomöte, på basis av resultatet av nämnda kartläggning, presentera en färdplan som innehåller tidsplan samt investerings- och finansieringsplan för det fortsatta införandet av it-lösningar och administrativa system.

Med anledning av detta genomfördes en kartläggning i början av 2021 i form av en anonym enkät till alla församlingar/pastorat och därtill fördjupande fokusgrupper. Svarefrekvensen för enkäten var 63,6 procent. Med utgångspunkt ifrån kartläggningen skickade kyrkostyrelsen en remiss till stiftsstyrelserna.

Ett flertal it-lösningar och administrativa system ingick i kartläggningen, vilka i stor utsträckning redan är tillgängliga för församlingar och pastorat att ansluta sig till.

- *It-plattform*. Omfattar funktioner såsom fjärrskrivbord och säkerhetstjänster.
- *Gemensamt nätverk (Kyrknätet)*. Nätförbindelse för att möjliggöra digital kommunikation och säkerställa att känslig information skyddas och behandlas enligt lagar och förordningar, upphandlas nationellt.
- *Microsoft 365*. Samarbetsverktyg för gemensam dokumentdelning, videomöten samt intranät.
- *Diarietjänst och dokumenthantering i Public 360*. System som stöd för diarietjänst, registrering och ansökan om kyrkoantikvarisk ersättning samt ärende- och dokumenthantering.
- *Elektroniskt arkiv*. Långsiktig arkivering och bevarande av elektroniska handlingar i Svenska kyrkans gemensamma e-arkiv som förvaltas av kyrkostyrelsen.
- *Löneservice*. Nationellt lönecenter för administration för utbetalning av löner, arvoden och ersättningar.
- *Ekonomiservice*. Administration av ekonomiska volymtjänster som leverantörsfakturer, kundfakturer samt löpande redovisning.
- *Medlemsvård och medlemsutveckling*. Arbetsprocesser (med digitalt stöd) för att följa medlemmarna genom livet.

Digital signering

Vid kyrkomötet 2015 behandlades frågan om elektroniskt ingivande av kandidatförklaring inför kyrkoval (KsSkr 2015:3) och kyrkomötet beslutade att ge kyrkostyrelsen rätt att utfärda närmare bestämmelser om kandidatanmälan. 2018 års kyrkomöte gav kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda förutsättningarna för att i Svenska kyrkan godta elektronisk identifiering som alternativ till identifiering genom egenhändigt undertecknande av handlingar och i det sammanhanget också pröva behovet av ändringar i kyrkoordningen (KmSkr 2018:9).

En promemoria upprättades 2020 inom kyrkokansliet vari framgår att de bestämmelser i kyrkoordningen som berörs bland annat gäller registrering av gruppbezeichnung inför kyrkoval, begäran om beslutsprövning respektive överklagande av beslut och utträde ur Svenska kyrkan. I promemorian konstateras att när det gäller möjligheten att utträda ur Svenska kyrkan med bank-id aktualiseras frågor om vad medlemskap i kyrkan innebär. Vidare framgår att det finns svårlösta tekniska såväl som juridiska och ekonomiska frågor som skulle behöva adresseras om elektronisk legitimation generellt skulle införas som alternativ till egenhändigt undertecknande. Som exempel nämns i promemorian att registrering av gruppbezeichnung kräver 300 egenhändiga undertecknanden kopplade till en och samma ansökan, något som är komplicerat att lösa tekniskt. Mot bakgrund av promemorians analys har kyrkostyrelsen bedömt att det inte finns skäl att i Svenska kyrkan godta elektronisk

identifiering som alternativ till identifiering genom egenhändigt undertecknande av handlingar. Uppdraget återrapporterades som slutbehandlat till kyrkomötet 2020 (KsSkr 2020:3).

Under 2021 genomförde den nationella nivån i samverkan med några stift ett test av en funktion för digital signering inom ramen för förvaltningen av dokumenthanteringsystemet Public 360, bland annat avseende protokoll. Sedan tidigare finns även några lösningar för e-signering inom vissa särskilda områden, bland annat vad gäller insamlingsverksamheten och för ingivande av kandidatförklaring inför kyrkoval. Mot bakgrund av 2021 års testverksamhet och erfarenheterna i övrigt har ett arbete med en förstudie startat i syfte att undersöka förutsättningarna för en bredare lansering av verktyg för digitala signaturer inom Svenska kyrkan.

I december 2021 togs en e-tjänsteplattform i bruk i Svenska kyrkan. De första tjänsterna som då erbjöds är att skicka in bidrag till en framtida psalmbok eller föreslå psalmer för en framtida psalmbok. I denna plattform finns det färdig funktionalitet för att signera dokument av olika slag som sedan kan vidarebefordras till digitala dokumenthanteringsystem. Systemet har också funktionalitet för att digitalt verifiera sin identitet och sedan bekräfta att information mottagits eller korrekt information har lämnats i tjänsten.

Om rekommendationer

I förarbetena till kyrkoordningen uttalades att beslut inom Svenska kyrkan ska tas på så låg nivå som möjligt, det vill säga en s.k. subsidiaritetsprincip ska gälla (SKU 1998:3 Arbetet på olika kyrkliga nivåer, s. 179). Denna princip har ansetts komma till uttryck bland annat genom 6 § lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan, där det anges att kyrkomötet inte får besluta i sådana enskilda frågor som det är en församlings eller stifts uppgift att besluta i. Vidare uttalades (SKU 1998:3 s. 180): ”Det är t.ex. inte den nationella nivåns uppdrag att genom uttalanden i Kyrkomötet eller på annat sätt utanför kyrkoordningens ram försöka binda församlingar och stift till ett visst handlingsmönster.”

Kyrkostyrelsen har således inte någon allmän rätt att utfärda anvisningar, riktlinjer eller rekommendationer för verksamheten i stift och församlingar om det inte uttryckligen framgår av kyrkoordningen (jfr exempelvis Edqvist, m.fl., Kyrkoordning för Svenska kyrkan 2018 med kommentarer och angränsande lagstiftning, s. 245 och KsSkr 2019:4 s. 90). Kyrkomötets normgivning sker i stället genom bestämmelser i kyrkoordningen eller på delegation från kyrkomötet av kyrkostyrelsen och undantagsvis domkapitlet (SKU 1998:3 s. 179. Se även 10 kap. 1 a och 2 §§ kyrkoordningen och O 2018:12). För att göra det möjligt att utfärda bindande rekommendationer skulle det krävas att kyrkostyrelsens ges ett bemyndigande att utfärda närmare bestämmelser.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:40.

Utskottet konstaterar att det har skett en omfattande utveckling som gör att församlingar och pastorat liksom stift och nationell nivå, när det gäller administration, arbetar avsevärt mycket mer digitalt än tidigare och en kontinuerlig utveckling sker. Svenska kyrkans nationella nivå i samverkan med flera stift driver också olika projekt som syftar till ökad digitalisering, bland annat genom att tillgängliggöra it-lösningar och

administrativa system som är anpassade till verksamheten i Svenska kyrkans församlingar. Även pilotprojekt för att i verksamheten testa funktioner som exempelvis digital signering pågår, för att undersöka förutsättningar för sådana gemensamma lösningar inom Svenska kyrkan. Utvecklingsplanerna uttrycks bland annat i *Färdplan för samverkan och digitalisering*, kyrkostyrelsens tidsplan samt investerings- och finansieringsplan för det fortsatta införandet av it-lösningar och administrativa system, med huvudsakligt syfte att effektivisera och digitalisera olika processer.

Mot bakgrund av det utvecklingsarbete med digitalisering och effektivisering som redan bedrivs inom Svenska kyrkan anser utskottet att motionen ska avslås.

Uppsala den 6 oktober 2022

På tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Daniel Larson, ordförande

Anna Tronêt, sekreterare

Beslutande: Daniel Larson, ordförande, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson, Kicki Halldin, Emma Hedlundh, Stefan Linderås, Mattias Rosenquist, Margareta Andersson, Margareta Nisser-Larsson, Ronnie Nilsson, Britt Björneke, Eric Muhl, Bo Herou och Jonas Noréus.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Markus Svensson, Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson, Sofija Pedersen Videke, Stefan Linderås, Veronica Pålsson, Benny Ahremark Persson, Stig-Göran Fransson, Jimmy Dahllöf, Leif Gustavsson, Linda Sjöo och Maja Bengtsson.

Biskoparna Johan Tyrberg och Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Jag reserverar mig mot utskottets förslag till avslag på motion 2022:40 till förmån för bifall till motionen.

Margareta Nisser-Larsson

Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:7

Tidsbegränsade mandatperioder för biskopar

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2022:50 som föreslår att tidsbegränsade mandatperioder för biskopar ska införas. Kyrkomötet har vid flera tillfällen på förslag av tillsyns- och uppdragsutskottet avslagit liknande motioner om tidsbegränsning av biskopars förordnanden eller mandatperioder. Motiveringen för detta har varit att den förväntan som finns att en biskop efter vigning i ett stift tjänstgör där till sin pensionering ger förutsättningar för en särskild integritet och självständighet i utövandet av uppdraget som biskop. Utskottet gör ingen annan bedömning denna gång och föreslår därför att motionen avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:50.

Motionens förslag

Motion 2022:50 av Axel W Karlsson, Tidsbegränsade mandatperioder för biskopar

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär införande av tidsbegränsade mandatperioder för biskopar, med möjlighet till omval och med rätt att avstå från omval.

Yttrande från läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2022:50 i Ln 2022:11y, *bilaga*.

Bakgrund

Frågan om begränsade uppdrags- eller anställningstider för biskopar har behandlats av kyrkomötet 1991, 1994, 2002, 2009, 2015, 2016 och 2018. De konkreta förslagen har varierat i utformning. Vid samtliga dessa tillfällen har kyrkomötet, i enlighet med förslag från tillsyns- och uppdragsutskottet, beslutat avslå motionerna. .

Vid 1991 och 1994 års kyrkomöten avslogs motioner med förslag att tidsbegränsade förordnanden skulle gälla för innehav av tjänst som biskop.

Vid 2002 års kyrkomöte avslogs en motion med förslaget att kyrkomötet skulle införa en tidsbegränsad mandatperiod för biskopar med möjlig förlängning upp till nio år (TU 2002:2).

Vid 2009 års kyrkomöte avslogs en motion med förslaget att begränsa biskoparnas tjänstgöringstid till tio år med möjlighet till förlängning i två år samt att det skulle införas en rättighet för den biskop som så önskar eller behöver att få gå i pension innan de tio åren löpt ut (TU 2009:2).

Vid 2015 års kyrkomöte avslogs dels en motion med förslag att utreda möjligheten för biskopar att söka sig vidare, via andra uppdrag, än att kandidera till ärkebiskop, dels en motion med förslag att utreda en modell med tidsbegränsning av uppdraget som stiftsbiskop (TU 2015:5).

Vid 2016 års kyrkomöte avslogs en motion med förslag om att utreda möjligheter för tidsbegränsad anställning för biskop, förslagsvis ett förordnande på sju år samt att undersöka alternativa karriärmöjligheter efter avslutat uppdrag. Vid detta kyrkomöte tillämpades en förenklad motionsbehandling, då det bedömdes att inget nytt hade tillkommit efter 2015 års avslagsbeslut (TU 2016:5).

Vid 2018 års kyrkomöte avslogs en motion med förslaget att utreda möjligheterna att tidsbegränsa förordnandet för biskop.

Vid behandlingen av frågan angavs i tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande följande som det avgörande motivet till förslaget att avslå motionen (TU 2018:14):

Att biskopen efter att ha vigts till tjänst för ett stift som regel förväntas tjänstgöra där fram till sin pensionering ger förutsättningar för en särskild integritet och självständighet i utövandet av uppdraget som biskop. En tidsbegränsning med möjlighet till förlängning viss tid på det sätt som tas upp i motionen riskerar att stå i motsättning till detta.

Detta motiv var i sin tur en hänvisning till tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2015 (TU 2015:5).

Rättsligt gäller sedan år 2000 att biskoparnas anställningsvillkor, på samma sätt som för andra kyrkligt anställda, regleras av arbetsrätten och i kollektivavtal. Av arbetsrätten följer en möjlighet för arbetsgivare och arbetstagare att avtala om tidsbegränsad anställning. Stiftelsen är arbetsgivare för biskoparna med undantag för ärkebiskopen som är anställd av trossamfundet Svenska kyrkan.

Det finns dock enligt Överklagandenämnden vissa begränsningar i stiftsstyrelsens befogenheter som arbetsgivare för en stiftsanställd biskop. I ett ärende om beslutsprövning (Överklagandenämndens beslut 2021/1) uttrycker nämnden att det kyrkorättsligt saknas förutsättningar för en stiftsstyrelse att utan föregående obehörigförklaring avsluta en biskops anställning i förtid.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar avslå motion 2022:50.

Som framgår av bakgrundsbeskrivningen har förslag angående tidsbegränsade förordnanden eller mandatperioder för biskopar behandlats vid fler tillfällen och på förslag av tillsyns- och uppdragsutskottet avslagits av kyrkomötet. Utskottet har vid tidigare behandlingar av frågan (TU 2015:5 och TU 2018:14) anfört att den förväntan som finns att en biskop efter vigning i ett stift tjänstgör där till sin pensionering ger förutsättningar för en särskild integritet och självständighet i utövandet av uppdraget som biskop. Utskottet gör inte heller denna gång någon annan bedömning än tidigare. Med motionärens förslag bedömer utskottet att det finns en risk att biskopar skulle bli återhållsamma i sin ämbetsutövning. Läronämnden framhåller i sitt yttrande över motionen att ”vigningen och den anställning som inte regelmässigt omprövas är ett

skydd och en hjälp för biskopens integritet i lednings- och tillsynsuppdraget”. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motionen avslås.

TU 2022:7

Uppsala den 6 oktober 2022

På tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Daniel Larson, ordförande

Fredrik Selander, sekreterare

Beslutande: Daniel Larson, ordförande, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson, Kicki Halldin, Emma Hedlundh, Stefan Linderås, Mattias Rosenquist, Margareta Andersson, Margareta Nisser-Larsson, Ronnie Nilsson, Britt Björneke, Eric Muhl, Bo Herou och Jonas Noréus.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Markus Svensson, Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson, Sofija Pedersen Videke, Veronica Pålsson, Benny Ahremark Persson, Stig-Göran Fransson, Jimmy Dahllöf, Leif Gustavsson, Linda Sjöo och Maja Bengtsson.

Biskoparna Johan Tyrberg och Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2022:11y

Tidsbegränsade uppdrag för biskopar

Läronämndens yttrande över motion 2022:50

Läronämnden har tidigare yttrat sig i frågan om tidsbegränsning av biskoparnas uppdrag (Ln 1991:13, 2009:1y, 2015:9y, 2016:6y och 2018:11y).

Biskopsämbetet i Svenska kyrkan står på fast läromässig och ekumenisk grund. Det är förankrat i Bibeln och vidarefört av apostlarna och deras efterföljare. I tolknings-traditionen har biskopsämbetet fått olika gestaltningar, vilket också syns i skillnaderna mellan de evangelisk-lutherska kyrkorna.

Biskopens roll och person symboliserar kallelsen till enhet. En biskop vigs inte bara till biskop för ett stift utan för Kristi kyrka. Ur läromässigt perspektiv är biskopsämbetet självklart för en episkopal kyrkas självförståelse och själva grunden för stiftens existens. Vigningen av biskopen visar att uppdraget är livslångt. De delar av uppdraget som består av troheten till lära och löften upphör inte med anställningens avslutning. Vigningen och den anställning som inte regelmässigt omprövas är ett skydd och en hjälp för biskopens integritet i lednings- och tillsynsuppdraget.

En biskop i Svenska kyrkan väljs av förtroendevalda, präster och diakoner i stiftet, liksom av domkapitel och stiftsstyrelse. Biskopsvalet bekräftas av kyrkostyrelsen och hon eller han vigs av ärkebiskopen, tas emot i stiftet av domprosten och anställs av stiftsstyrelsen. Biskopsrollen är således också integrerad med Svenska kyrkans demokratiska uppbyggnad. En biskop är vald med förtroende av båda ansvarslinjerna och biskopens mandat vilar i ett nät av bejakelser från olika instanser. På det viset markeras att biskopen representerar stiftet i dess helhet och stiftet står samlat runt sin biskop.

Läronämnden har tidigare anfört:

Av ålder har vår kyrkas ordning med biskopar betraktats som en Andens gåva till henne. I konsekvens med detta har biskopstjänsten inte setts enbart såsom ett för viss tid givet uppdrag, vilket upphör eller kan förnyas för en ny period. (Ln 1991:13)

Uppsala den 26 augusti 2022

På läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cristina Grenholm, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Karin Johannesson, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Andreas Holmberg, Marta Axner Ims, Teresa Callewaert, Ninna Edgardh, Eva-Lotta Grantén, Håkan Möller, Jesper Svartvik, Mikael Winnige och Johannes Zeiler.

Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:8

Studier i religionspsykologi för blivande präster

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2022:56 med förslaget att uppdra till kyrkostyrelsen att se till att religionspsykologi blir ett obligatoriskt ämne i prästutbildningen.

Mot bakgrund av den utredning om prästutbildningen som pågår föreslår utskottet att motionen ska avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:56.

Motionens förslag

Motion 2022:56 av Boel Johansson m. fl., Studier i religionspsykologi för blivande präster

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att se till att religionspsykologi blir ett obligatoriskt ämne i prästutbildningen.

Bakgrund

2012 beslutade nämnden för utbildning, forskning och kultur om den studiegång som nu gäller för de kyrkliga utbildningarna inklusive prästutbildningen (KsSkr 2012:2 bilaga 3). Prästutbildningen består av akademisk fackutbildning, pastoralteologisk utbildning samt praktik och mötesplats mellan stift och student.

Utbildningarna vid svenska universitet och högskolor är anpassade till den så kallade Bolognaprocessen som syftar till att göra Europa till ett sammanhållet område för högre utbildning. För att svenska examina ska vara tydliga och jämförbara med andra länder beslutade riksdagen 2006 om en utbildnings- och examensstruktur i linje med Bolognaprocessen, vilket bland annat innebär att en grundutbildning vid universitet eller högskola ska ha en viss fördelning mellan obligatoriska kurser och valbara kurser.

I prästutbildningens akademiska grundutbildning för teologie magisterexamen ingår som obligatoriska ämnen en baskurs i religionsvetenskap, systematisk teologi/tros- och livsåskådningsvetenskap, bibelvetenskap med språk och kursen Svenska kyrkans tro och liv. Det övriga kursutrymmet i magisterexamen (90 hp vilket motsvarar tre terminer heltidsstudier) är inte ämnesbestämt och kan, men måste inte, innehålla religionspsykologi.

I den avslutande pastoralteologiska utbildningen som ges vid Svenska kyrkans utbildningsinstitut (SKUI) är själavård ett av sju kunskapsområden. Undervisningen kombinerar teori och litteraturdiskussioner med övningar i samtalsmetodik och

erfarenhetsbaserade reflektioner samt genomgång av tystnadspliktens förutsättningar liksom sekretess i församlingsarbetet. Utifrån kyrkostyrelsens utbildningsplan finns utbildningsinstitutets kursplaner som anger hur uppgiften som själavårdare ska förberedas och bearbetas. Bland kursmålen finns angivet ”att genomföra själavårdssamtal” och ”att gestalta en färdighet i aktivt lyssnande och genuint möte, utifrån teologiska och psykologiska perspektiv samt förstå värdet av professionell hållning”. Under de senaste terminerna har det tillkommit en större belysning av själavård för barn och unga och riktmärket för prästutbildningen är numera 88 timmar undervisning inom ämnet själavård av läsårets totalt cirka 700 timmar undervisning.

Kyrkostyrelsen tillsatte 2021 en utredning om framtidens prästutbildning som ska vara slutförd under 2022 och i direktiven ingår att utredningen särskilt ska beakta behov av ”att i utbildningen stärka förmågan att ge själavård i olika åldrar för existentiell hälsa och andligt mognande”.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:56.

Utskottet välkomnar den utredning om framtidens prästutbildning som kyrkostyrelsen initierat och som väntas lämna sitt resultat inom kort.

Själavården är en central del i prästens uppdrag varför både utbildning och fortbildning i ämnet är mycket viktigt. Utbildning och fortbildning för präster i själavård sker vanligen genom Svenska kyrkans försorg vilket kan jämföras med studier i religionspsykologi som sker vid universitet och därmed inte är specifikt inriktade på själavård. Om ett ämne som tidigare inte varit obligatoriskt inom prästutbildningen ska bli det måste något annat ämne strykas, om utbildningen inte ska förlängas. En sådan avvägning behöver ta hänsyn till att det finns flera behov av utbildningsämnen för den som utbildar sig till präst. Utskottet emotser att underlag för sådana avvägningar också redovisas i nämnda utredning. Den utredning om prästutbildningen som alltså pågår har av biskopsmötet också uppmärksamats på att frågorna om prästens utbildning i själavård är av stor vikt.

Mot bakgrund av den pågående utredningen om prästutbildningen anser utskottet att motionen ska avslås.

Uppsala den 6 oktober 2022

På tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Daniel Larson, ordförande

Anna Tronêt, sekreterare

Beslutande: Daniel Larson, ordförande, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson, Kicki Halldin, Emma Hedlundh, Stefan Linderås, Mattias Rosenquist, Margareta Andersson, Margareta Nisser-Larsson, Ronnie Nilsson, Britt Björneke, Eric Muhl, Bo Herou och Jonas Noréus.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Markus Svensson, Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson, Sofija Pedersen Videke, Veronica Pålsson, Benny Ahremark Persson, Stig-Göran Fransson, Jimmy Dahllöf, Leif Gustavsson, Linda Sjöo och Maja Bengtsson.

Biskoparna Johan Tyrberg och Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:9

Tillsättning av domprost

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2022:59 med förslaget att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till en reglering i kyrkoordningen om vem som ska vara biskopens ersättare i tillsättningsnämnden för domprost.

Utskottet anser att en sådan reglering bör utredas och föreslår att motionen bifalls.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2022:59.

Motionens förslag

Motion 2022:59 av Jonas Noréus, Tillsättning av domprost

Kyrkomötet beslutar att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att återkomma till kyrkomötet med förslag till en reglering i kyrkoordningen om vem som ska vara biskopens ersättare i tillsättningsnämnden för domprost.

Bakgrund

Bestämmelserna om en tillsättningsnämnd för att fatta beslut om vem som ska anställas som domprost infördes genom beslut av 2009 års kyrkomöte (KmSkr 2009:2, KsSkr 2009:5). Innan dess var det stiftsstyrelsen som fattade det avgörande beslutet efter att ha inhämtat yttranden från kyrkorådet i domkyrkoförsamlingen (om det var ett domkyrkopastorat inhämtades yttranden från varje församlings kyrkoråd) och från domkapitlet.

Domprosten är både kyrkoherde för en församling eller ett pastorat och har självskrivna funktioner i stiftet, bland annat som ledamot och vice ordförande i domkapitlet och som biskopens ersättare i stiftsstyrelsen. Tillsättningsnämnden inrättades för att tydliggöra att tillsättningen av en domprost är ett gemensamt beslut mellan stiftet och domkyrkoförsamlingen och för att ge bättre förutsättningar för att samsyn ska uppnås mellan dessa. Nämnden utses när det är aktuellt att tillsätta en ny domprost och har sitt uppdrag under den tid som krävs för detta.

Biskopen är självskriven ordförande i tillsättningsnämnden i likhet med att biskopen är självskriven ordförande i stiftsstyrelsen. I Uppsala stift är ärkebiskopen ordförande. Förutom biskopen består nämnden av sex ledamöter och nämnden utser bland sina valda ledamöter en vice ordförande. Tre av ledamöterna samt ersättare för dessa utses av domkyrkoförsamlingen/-pastoratet och tre ledamöter samt ersättare för dessa utses av stiftsstyrelsen. Stiftsstyrelsen utser därtill en ersättare för biskopen som ledamot. Ledamöter och ersättare i nämnden ska väljas bland ledamöter och ersättare

i det organ som förrättar valet. Något ytterligare valbarhetsvillkor finns inte för någon av dessa.

I utredningen *Domprostens ställning och uppgifter* (SKU 2013:1) fanns förslag om att en av domkyrkoförsamlingens/-pastoratets ledamöter i nämnden skulle vara präst. Kyrkostyrelsen föreslog inte någon sådan ändring efter att ha konstaterat att vinningstjänsten redan är representerad i nämnden genom biskopen och att det kan ifrågasättas om det är lämpligt att man som präst-/diakonledamot ska vara med och besluta om tillsättning av sin egen kyrkoherde/chef (KsSkr 2013:3 s. 17).

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2022:59.

Utskottet ser det som angeläget att få en tydlighet i vem som ska vara biskopens ersättare i tillsättningsnämnden när domprost ska tillsättas. De nuvarande bestämmelserna medför att uppfattningar om hur bestämmelserna ska förstås och tillämpas kan skifta mellan stiftet. Olika uppfattningar kan också skapa problem i samband med att stiftsstyrelsen ska utse denna ersättare. När biskopen inte har möjlighet att delta i tillsättningsnämndens beslut ställs det hela på sin spets, bland annat om olika uppfattningar finns om den som ersätter biskopen, eller någon annan i nämnden, också ska representera vinningstjänsten.

Utskottet menar att det finns anledning att närmare utreda frågan och anser därför att motionen ska bifallas.

Uppsala den 6 oktober 2022

På tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Daniel Larson, ordförande

Anna Tronêt, sekreterare

Beslutande: Daniel Larson, ordförande, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson, Kicki Halldin, Emma Hedlundh, Stefan Linderås, Mattias Rosenquist, Margareta Andersson, Margareta Nisser-Larsson, Ronnie Nilsson, Britt Björneke, Eric Muhl, Bo Herou och Jonas Noréus.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Markus Svensson, Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson, Sofija Pedersen Videke, Veronica Pålsson, Benny Ahremark Persson, Stig-Göran Fransson, Jimmy Dahllöf, Leif Gustavsson, Linda Sjöo och Maja Bengtsson.

Biskoparna Johan Tyrberg och Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:10

Vissa frågor om prästvigning och obehörigförklaring av präst

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas två motioner som rör prästvigning respektive obehörigförklaring av präst med avseende på bland annat frågan om vigsel av samkönade par. I motion 2022:71 föreslås att kyrkomötet beslutar att rekommendera att från och med 2023 bör prästvigning inte ske av prästkandidater som säger sig vägra viga samkönade par. Utskottet anser med hänvisning till läronämndens yttrande att det villkor som föreslås i motionen skulle strida mot kyrkans ordning vad gäller biskopens vigningsansvar och föreslår att motionen avslås.

I motion 2022:83 föreslås att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att till nästa års kyrkomöte återkomma med förslag till ändring i 31 kap. 12 § kyrkoordningen med innebörd dels att den som diskriminerar någon på grund av dennes kön, ålder, etnicitet eller sexuella läggning kan förklaras obehörig som präst, dels att det anses diskriminerande att avstå från att viga ett samkönat par enbart med motiveringen att paret är av samma kön. Utskottet framhåller bland annat att samtalen behöver fortsätta, att det goda bemötandet är centralt och att den detaljreglering av domkapitlets tillsyn som motionens förslag innebär inte bör införas. Utskottet föreslår därför att motionen avslås i sin helhet.

Till betänkandet finns tre reservationer, tre särskilda yttranden och två särskilda meningar.

Innehåll

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut	3
Motionernas förslag	3
Motion 2022:71 av Åsa Öckerman m.fl., Prästvigning av kandidater som inte viger samkönade par	3
Motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl., Obehörigförklaring av präster som diskriminerar	3
Yttrande från läronämnden	3
Bakgrund	3
Kyrkomötets beslut om vigsel för personer av samma kön	3
Villkor för prästvigning	3
Vigselplikt/vigselskyldighet	4
Diskriminering.....	5
Obehörigförklaring av präst.....	6
Kyrkomötets behandling 2015 av frågor med anknytning till vigsel för personer av samma kön	7
Biskopsmötets uttalande i mars 2022	8
Ordningen för beslut i vissa lärofrågor	8
Utskottets överväganden	9
Reservationer, särskilda yttranden och särskilda meningar	10
Bilaga Läronämndens yttrande 2022:13y	12

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:71,
2. avslå motion 2022:83, punkt 1,
3. avslå motion 2022:83, punkt 2.

Motionernas förslag

Motion 2022:71 av Åsa Öckerman m.fl., Prästvigning av kandidater som inte viger samkönade par

Kyrkomötet beslutar att rekommendera att från och med 2023 bör prästvigning inte ske av prästkandidater som säger sig vägra viga samkönade par.

Motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl., Obehörigförklaring av präster som diskriminerar

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att till nästa års kyrkomöte återkomma med förslag till ändring i 31 kap. 12 § kyrkoordningen med innebörd att

1. den som diskriminerar någon på grund av dennes kön, ålder, etnicitet eller sexuella läggning kan förklaras obehörig som präst,
2. det anses diskriminerande att avstå från att viga ett samkönat par enbart med motiveringen att paret är av samma kön.

Yttrande från läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motionerna 2022:71 och 2022:83 i Ln 2022:13y, *bilaga*.

Bakgrund

Kyrkomötets beslut om vigsel för personer av samma kön

2009 års kyrkomöte beslutade om sådana ändringar i kyrkoordningen och i anvisningarna till kyrkohandbokens ordning för vigselgudstjänst att par av samma kön kan viga i Svenska kyrkans ordning (KsSkr 2009:6, G 2009:2, KmSkr 2009:1). I diskussionerna före och i anslutning till detta beslut togs även frågor upp om präster som inte viger samkönade par och om diskriminering.

Villkor för prästvigning

I 25 kap. 2 § kyrkoordningen finns bestämmelser om vissa villkor för att viga till något av uppdragen i kyrkans vigungstjänst, alltså till biskop, präst eller diakon. De villkor som gäller är att

- vara döpt och konfirmerad,
- tillhöra Svenska kyrkan, och
- ha förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till uppdrag inom kyrkans vigungstjänst oavsett deras kön.

Dessa bestämmelser om vad som gäller för att kunna viga till ett uppdrag inom kyrkans vigungstjänst motsvarar i viss utsträckning det som gällde för att kunna viga till präst före kyrkoordningens tillkomst. Utöver att bestämmelserna gjordes tillämpliga på alla tre uppdragen inom vigungstjänsten gjordes vissa ytterligare ändringar. I

de tidigare föreskrifterna fanns inte angivet att den som skulle vigas till präst skulle tillhöra Svenska kyrkan och inte heller var konfirmation ett kyrkorättsligt reglerat villkor. Den mest omdiskuterade punkten har varit den tredje om att ha förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till uppdrag inom kyrkans vinningstjänst oavsett deras kön. En bestämmelse med samma syfte fördes 1998 in i den av kyrkomötet beslutade kyrkliga kungörelsen (1991:15) om prästexamen. Där stadgades då i 2 § som villkor för att avlägga prästexamen att ha ”förklarat sig beredd att fullt ut tjänstgöra med andra präster i Svenska kyrkans gudstjänster”.

När 1998 års kyrkomöte förde in den nämnda bestämmelsen i den kyrkliga kungörelsen hade frågan i sak avgjorts redan ett år tidigare. 1997 års kyrkomöte hade nämligen begärt att Svenska kyrkans centralstyrelse skulle utarbeta ett förslag till en kyrklig kungörelse av vilken skulle framgå att endast den som bejakar giltigheten i kvinnors och mäns prästvigning och sakramentsförvaltning får antas till prästexamen. I det betänkande från andra kyrkolagsutskottet (2KL 1997:3) som låg till grund för kyrkomötets beslut anförde utskottet bl.a. följande som principiell grund för sitt ställningstagande.

I anslutning till läronämndens yttrande konstaterar utskottet att om giltigheten i vigning och sakramentsförvaltning görs beroende av prästens person hotas kyrkans enhet. ”Ordningsfrågan blir en bekännelsefråga, om giltigheten i vigning och sakramentsförvaltning görs beroende av prästens person. Svenska kyrkan godtar i fråga om giltigheten inte två uppfattningar som förenliga med sin *bekännelse*.” Den problematik som behandlas i motionerna gäller alltså hur Svenska kyrkan skall hantera situationen att det finns präster som i frågan om giltigheten i andra prästers vigning och sakramentsförvaltning intar en hållning som inte är förenlig med bekännelsen.

Vigselplikt/vigselskyldighet

Frågor om en präst har vigselplikt har diskuterats under lång tid och med olika utgångspunkter och förutsättningar. I 4 kap. 4 § i äktenskapsbalken (1987:230) i dess lydelse innan kyrka-statrelationerna ändrades år 2000, angavs att en kvinna och en man som skulle vigas inom Svenska kyrkan hade rätt att välja den präst inom kyrkan som de själva önskade och som var villig att viga dem. Vidare gällde enligt äktenskapsbalken att de hade rätt till vigsel i en församling som någon av dem tillhörde. Dessa föreskrifter gällde från 1976. Tidigare gällde att en församlingspräst hade vigselplikt om en av de blivande makarna tillhörde prästens församling.

De redovisade bestämmelserna i äktenskapsbalken upphävdes när kyrkoordningen tillkom. I kyrkoordningsskrivelsen till 1999 års kyrkomöte (CsSkr 1999:3) redogjorde Svenska kyrkans centralstyrelse för de dittills gällande statliga föreskrifterna. Rätten till vigsel i den församling som kvinnan eller mannen tillhör skulle anges i kyrkoordningen. I princip har det inte skett någon ändring av dessa bestämmelser. I 17 kap. 2 § kyrkoordningen finns övergripande bestämmelser om rätten för den som tillhör Svenska kyrkan att i sin församling bli delaktig av de kyrkliga handlingarna. I 23 kap. 1 a § sägs att den som tillhör Svenska kyrkan har rätt till vigsel i Svenska kyrkans ordning, om inte synnerliga skäl hindrar det. I kyrkoordningsskrivelsen anförde centralstyrelsen följande.

För framtiden får det ankomma på församlingen att svara för att det finns en präst som kan förrätta vigsel för dem som har rätt till detta. Vi ser inga

skäl att i kyrkoordningen införa några bestämmelser om prästs skyldighet att viga, vare sig båda, en eller ingen av de blivande makarna tillhör Svenska kyrkan. Detta är en fråga som bör hanteras av kyrkoherden utifrån uppgiften att leda församlingens verksamhet bl. a. såvitt avser gudstjänst.

Frågor kring prästers skyldighet att förrätta vigsel aktualiserades på nytt när 2005 års kyrkomöte införde bestämmelser i kyrkoordningen om välsignelse över registrerat partnerskap och när 2009 års kyrkomöte beslutade att par av samma kön kan vigas i Svenska kyrkans ordning.

I skrivelsen 2005:9 Samlevnadsfrågor finns ett avsnitt om tjänstgöringsskyldighet. Där konstaterade kyrkostyrelsen att det var naturligt att det främst var prästens tjänstgöring som hade diskuterats när det uppstått motsättningar mellan enskilda prästers uppfattning om vad som bör gälla och fastställda regler. Detta eftersom prästen har en särskild roll som ledare i gudstjänsten med ett till prästlöftena knutet ansvar för gudstjänstens innehåll och utformning. Som en utgångspunkt för sina överväganden noterade kyrkostyrelsen att allmänna arbetsrättsliga principer innebär att en anställd i regel är skyldig att fullgöra de arbetsuppgifter han eller hon blir anvisad. Beträffande den i sammanhanget aktuella frågeställningen menade styrelsen att det var angeläget att varje präst själv fick möjlighet att avgöra om han eller hon ville medverka i en välsignelse över ingånget partnerskap.

Det torde inte vara av intresse för det par som handlingen närmast gäller att den leds av en präst som inte gör det av egen vilja och övertygelse. Härtill kommer att det rör sig om ett så begränsat antal tillfällen att det inte är nödvändigt att fördela arbetet på alla församlingens präster.

Kyrkostyrelsen fattade 2006 beslut (SvKB 2006:16) om ordning för välsignelse över registrerat partnerskap. 2 § i de fortfarande gällande bestämmelserna har följande lydelse.

2 § De som har ingått registrerat partnerskap har rätt till välsignelse i den församling som någon av parterna tillhör, om inte synnerliga skäl hindrar det.

Beslutet om rätt till välsignelsehandling fattas av kyrkoherden i den församling där handlingen begärs.

För den som anser att det strider mot hans eller hennes personliga övertygelse föreligger ingen skyldighet att medverka i genomförandet av gudstjänsten.

I kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 Vigsel och äktenskap har ett avsnitt med rubriken "Vigselskyldighet". Där redovisas att det i 4 kap. 3 § i äktenskapsbalken sägs att en präst eller annan behörig vigselförrättare i ett trossamfund inte är skyldig att förrätta vigsel. Kyrkostyrelsen konstaterar att det alltså inte finns någon i lag reglerad skyldighet för vigselförrättare inom ett trossamfund att förrätta någon vigsel. Inte heller är frågan om en eventuell inomkyrklig vigselskyldighet lagreglerad. På den punkten hänvisar kyrkostyrelsen till vad den anfört om tjänstgöringsskyldighet i skrivelsen 2005:9 Samlevnadsfrågor.

Diskriminering

Ett avsnitt i kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 Vigsel och äktenskap behandlade frågor om diskriminering. Det gällde primärt frågor om en vigselförrättare som vägrar att viga ett par av samma kön gör sig skyldig till olaga diskriminering på grund av parets

sexuella läggning. Kyrkostyrelsen konstaterade att diskrimineringslagen (2008:67) inte innehåller något uttryckligt förbud mot diskriminering på grund av sexuell läggning som täcker den verksamhet som en vigsel utgör. Styrelsen menade att en vägran att viga ett par av samma kön inte heller torde falla under straffbestämmelsen om olaga diskriminering i 16 kap. 9 § brottsbalken. Härtill angav kyrkostyrelsen att en vägran att, som företrädare för det allmänna, viga homosexuella inte heller torde vara att bedöma som diskriminering enligt EG-rätten eller någon av de internationella konventioner som Sverige har ratificerat. ”För att en vigselförrättare inom ett trosamfund ska vara skyldig att förrätta vigsel i berörda fall krävs att vigselförrättaren är förenat med vigselförrättare för enskilda vigselförrättare.”

I gudstjänstutskottets betänkande G 2009:2 Vigsel och äktenskap diskuterades inte diskrimineringsfrågorna närmare. Utskottet redovisade vad kyrkostyrelsen anfört i sin skrivelse. I sina överväganden menade gudstjänstutskottet att det går att praktiskt hantera frågor om pars rätt att bli vigda utan att personer blir kränkta. Man menade att detta visade sig genom erfarenheterna av ordningen för välsignelse över registrerat partnerskap liksom önskemål om vigsel där en av eller båda kontrahenterna är frånskild.

2016 års kyrkomöte behandlade en motion med förslag att uppdraga till kyrkostyrelsen att lämna förslag till ändring i kyrkoordningen om att det skulle bli ett villkor för vigning till präst att ha förklarat sig beredd att förrätta vigsel av par av samma kön. Tillsyns- och uppdragsutskottet hänvisade till att en enhällig läronämnd i sitt yttrande tydligt avvisat ett sådant tillägg i bestämmelserna om villkor för prästvigning som det föreslagna. Vidare framhöll utskottet att det är fråga om ett villkor av helt annat slag än de som finns sedan tidigare och som gäller det för kyrkan konstitutiva (TU 2016:10). Motionen avslogs och i samband med behandlingen av denna biföll kyrkomötet ett under överläggningen framlagt förslag om att uppdraga till kyrkostyrelsen att utreda frågan om vilka åtgärder som behöver vidtas i såväl kyrkorättslig mening som från andra relevanta perspektiv, för att säkerställa att ingen utsätts för diskriminering i samband med den kyrkliga handlingen vigsel, samt åter-komma till kyrkomötet med förslag (KmSkr 2016:5).

Vid kyrkomötet 2019 återrapporterade kyrkostyrelsen uppdraget (KsSkr 2019:3) vari ingick en redogörelse för det rättsliga saken ur lagstiftarens och kyrkomötets perspektiv. Kyrkostyrelsen konstaterade att det inte är möjligt att med några kyrkorättsliga åtgärder åstadkomma det som åsyftades i uppdraget. Kyrkostyrelsen framhöll även bland annat att Svenska kyrkan har nolltolerans mot diskriminering och har beslutat att fortsätta med och utveckla utbildningsinsatserna för blivande präster och kyrkoherdar.

Obehörigförklaring av präst

I 31 kap. 11 och 12 §§ kyrkoordningen finns bestämmelser om obehörigförklaring av präst.

11 § En präst ska förklaras obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst om han eller hon

1. har övergett Svenska kyrkans lära,
2. genom en egen ansökan begär det, eller
3. har utträtt ur Svenska kyrkan.

12 § Domkapitlet får förklara en präst obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst, besluta om provotid för fortsatt behörighet eller tilldela prästen skriftlig erinran, om prästen

1. har brutit de löften som han eller hon har givit vid vigningen,

2. har brutit sin tystnadsplikt i fråga om sådant som han eller hon har fått veta under bikt eller enskild själavård,
 3. på grund av sjukdom eller av annan liknande anledning har förlorat förmågan att rätt utöva vigningstjänsten, eller
 4. genom brottslig gärning, på grund av sitt levnadssätt eller på annat sätt i avsevärd mån har skadat det anseende en präst bör ha.
- Om domkapitlet beslutar om prövotid ska den pågå tre år. Om prästen under prövotiden på nytt visar sig olämplig för sitt uppdrag ska han eller hon förklaras obehörig.

Vid kyrkoordningens tillkomst angav centralstyrelsen i sin skrivelse (CsSkr 1999:3, s. 2–214) vad gäller den fjärde punkten att prövningen inte ska inskränkas till att grundas enbart på brottsliga gärningar som finns dokumenterade i en lagakraftvunnen dom. Även icke straffbelagda handlingar, som påvisar en för kyrkan oacceptabel livsstil, bör kunna läggas till grund för ett ingripande. Centralstyrelsen anger vidare att med ”på annat sätt”, avses situationer som ligger de brottsliga gärningarna eller den oacceptabla livsföringen nära.

Kyrkomötets behandling 2015 av frågor med anknytning till vigsel för personer av samma kön

2015 års kyrkomöte behandlade två motioner av betydelse för kyrkliga handlingar, särskilt vigsel, (TU 2015:4).

Den ena motionen handlade om att kyrkostyrelsen skulle säkerställa att ingen diskrimineras i samband med kyrkliga handlingar. Tillsyns- och uppdragsutskottet konstaterade att det inte kunde ges i uppdrag till kyrkostyrelsen att utfärda närmare bestämmelser om ett visst förhållande utan direkt stöd i kyrkoordningen och föreslog därför avslag.

I den andra motionen fanns två förslag, dels att ”den samvetsklausul som idag finns för dem som inte vill viga samkönade par” skulle tas bort, dels att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att göra vigselplikten till en del i antagningskriterierna till präst-kandidat och vigning. Tillsyns- och uppdragsutskottet menade, med stöd av ett yttrande av läronämnden (Ln 2015:12y), att det inte finns någon samvetsklausul av det slag som angavs i motionen varför motionen i den delen föreslogs avslås. Utskottet konstaterade vad gällde den andra delen av motionen att det i flera sammanhang hade betonats att Svenska kyrkan kan härbärgera olika syn på äktenskapet och att detta också ska kunna få praktiska konsekvenser för enskilda prästers handlingsutrymme. Utskottet såg det som ett avsteg från det som sades när ordningen för vigsel av par av samma kön infördes, om kyrkomötet nu skulle göra det till ett villkor för prästvigning att säga ja till att viga par av samma kön. Man menade att ett sådant villkor riskerade att få påtagligt negativa konsekvenser för sammanhållning och samtalsklimat inom Svenska kyrkan.

I en reservation från sju av utskottets ledamöter angavs att utskottet skulle beslutat föreslå kyrkomötet ”att med anledning av motion 2015:88 uppdra till kyrkostyrelsen att till kyrkomötet återkomma med ett förslag till ändring i kyrkoordningen som innebär att det blir ett villkor för prästvigning att ha förklarat sig beredd att förrätta vigsel av par av samma kön”. Reservationen innehöll ett delvis nytt förslag och innefattade en lärofråga som inte hade varit föremål för behandling i läronämnden. Detta medförde att när kyrkomötet fattade sitt beslut kunde inte reservationsförslaget tas upp i plenum som ett i förhållande till utskottets avslagsförslag alternativt beslutsförslag. Kyrkomötet följde alltså utskottets förslag och beslutade att avslå båda motionerna.

Biskopsmötets uttalande i mars 2022

Biskopsmötet gjorde den 3 mars 2022 ett uttalande rubricerat *Om vigselrätt, vigselplikt och vigningsansvar* som inleddes enligt följande.

Frågan om prästers eventuella skyldighet att viga samkönade par har aktualiserats under några år. Det har rests krav på att ingen ska få vigas till präst som inte lovar att viga samkönade par. Biskopsmötet ser att denna fråga berör flera för Svenska kyrkan grundläggande principer och finner därför anledning att uttala sig.

Uttalandet är indelat i avsnitten Vigsel av samkönade par och frågan om diskriminering, Vigselrätt, Kyrkan och biskopens vigningsansvar, Antagning av prästkandidater samt Utblick.

I avsnittet Vigsel av samkönade par och frågan om diskriminering hänvisar biskopsmötet bland annat till att kyrkostyrelsen senast 2019 framhöll att Svenska kyrkan har nolltolerans mot diskriminering, att diskriminering av samkönade par i samband med vigsel inte kunnat påvisas samt att det förebyggande arbetet är viktigt.

Avsnittet Kyrkan och biskopens vigningsansvar avslutas med det följande.

Att kyrkomötet skulle reglera de aspekter som biskopen tar hänsyn till i sin bedömning av prästkandidaters lämplighet är således för det första oförenligt med Svenska kyrkans ordning. För det andra vore det också olämpligt, eftersom det skulle öppna för en svåravgränsad och föränderlig reglering av egenskaper, åsikter och beteenden. För det tredje skulle en begränsning av biskopens vigningsansvar underminera ansvarsfördelningen i Svenska kyrkan. En sådan åtgärd skulle i grunden förändra Svenska kyrkans karaktär som ”en öppen folkkyrka, som i samverkan mellan en demokratisk organisation och kyrkans ämbete bedriver en rikstäckande verksamhet” (lagen om Svenska kyrkan).

Biskopsmötets uttalande återfinns i sin helhet på webbsidan www.svenskakyrkan.se/uttalanden-fran-biskopsmotet.

Ordningen för beslut i vissa lärofrågor

I läronämndens yttrande, Ln 2022:3y, bedömer nämnden att förslaget i motion 2022:71 ”berör en sådan lärofråga där den särskilda beslutsordningen enligt 11 kap. 18 § kyrkoordningen kan bli tillämplig”. I 11 kap. 18 § kyrkoordningen finns bestämmelser om ordningen för beslut i vissa lärofrågor. När kyrkomötet ska besluta i vissa i kyrkoordningen angivna ärenden eller i ett ärende där läronämnden i sitt yttrande enligt 17 § tredje stycket har angett att en särskild beslutsordning kan bli tillämplig gäller följande. När det har fastställts vilka beslutsförslag som föreligger men innan kyrkomötet fattar beslut ska biskoparna besluta om den särskilda beslutsordningen ska tillämpas för den händelse kyrkomötet bifaller ett visst förslag. Biskoparna får fatta ett sådant beslut om de finner att ett förslag inte bör genomföras därför att det strider mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Om kyrkomötet beslutar att bifalla förslaget i fråga ska enligt punkt 3 det slutliga avgörandet skjutas upp till det andra sammanträdet med kyrkomötet, året efter ett kyrkoval. Vid det tillfället ska ärendet behandlas på samma sätt som ett nyväckt ärende med yttrande från läronämnden och en ny utskottsberedning. Om kyrkomötet vid det slutliga beslutet bifaller ett förslag för vilket biskoparna har beslutat att den särskilda beslutsordningen ska gälla finns krav på kvalificerad majoritet. Minst tre fjärdedelar av de röstande måste bifalla förslaget för att det ska genomföras.

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:71 och motion 2022:83.

Den övergripande och genomgående slutsatsen av utskottets överläggningar med anledning av de motioner som behandlas i betänkandet är att samtalen inom kyrkan, i församlingar och mellan företrädare för kyrkan, behöver fortsätta och förnyas vad gäller de frågor som aktualiseras i motionerna.

Angående motion 2022:71 har läronämnden i sitt yttrande över motionen framhållit biskopens vigningsansvar, i vilket ligger att göra en helhetsbedömning av kandidatens lämplighet, och att det strider mot kyrkans ordning att för vigning införa villkor av icke-konstitutiv karaktär som begränsar detta vigningsansvar. I konsekvens med detta och att det, som läronämnden beskriver, rör sig om en sådan lärofråga där den särskilda beslutsordningen kan bli tillämplig, föreslår utskottet att motion 2022:71 avslås.

Oavsett vilken aspekt av de frågor som motionerna berör som diskuteras är det utskottets erfarenhet att bemötandet av var och en som uppsöker kyrkan eller redan finns i kyrkan är helt centralt. Det goda bemötandet måste fortsätta att stå i fokus i arbetet och i samtalen, som en förutsättning för att på ett trovärdigt sätt kunna härbärgera olika uppfattningar. Lagstiftningens diskrimineringsbestämmelser anger definitionen av diskriminering enligt lag, men för kyrkan räcker det inte att undvika diskriminering i formell mening utan ambitionen måste sättas betydligt högre genom en strävan att varje person, oavsett omständigheter, i kontakten med kyrkan ska få uppleva ett gott bemötande. Med befintliga bestämmelser i kyrkoordningen om rätten till vigsel för den medlem som uppsöker en församling, uttrycker regelverket den gemensamma utgångspunkten att kyrkan, genom församlingen, har en skyldighet att tillse att önskan om vigsel kan tillgodoses samt kyrkoherdens ansvar för detta. Erfarenheten visar också att detta har varit en fungerande ordning. Arbetet med att i kyrkans olika verksamheter tillförsäkra varje person ett gott bemötande ska även fortsättningsvis stärkas genom samtal och fortbildning för att både arbetsmiljö och kyrkans sammanhang i stort ska vara välkomnande och inkluderande i vid bemärkelse.

Utskottet konstaterar att kyrkoordningens bestämmelser om domkapitlets tillsyn över vigningstjänsten har utformats för att omfatta förhållanden av vitt skilda slag och att en detaljreglering inte skulle överensstämma med synen på domkapitlets självständiga tillsynsansvar. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att även motion 2022:83 bör avslås.

Uppsala den 6 oktober 2022

På tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Daniel Larson, ordförande

Anna Tronêt, sekreterare

Beslutande: Daniel Larson, ordförande, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson, Kicki Halldin, Emma Hedlundh, Stefan Linderås, Mattias Rosenquist, Margareta Andersson, Margareta Nisser-Larsson, Ronnie Nilsson, Britt Björneke, Eric Muhl, Bo Herou och Jonas Noréus.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Markus Svensson, Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson, Sofija Pedersen Videke, Veronica Pålsson, Benny Ahremark Persson, Stig-Göran Fransson, Jimmy Dahllöf, Leif Gustavsson, Linda Sjöo och Maja Bengtsson.

Biskoparna Johan Tyrberg och Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Vi reserverar oss mot utskottets förslag till avslag på motion 2022:83 till förmån för bifall till motionens båda punkter.

Daniel Larson, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson och Kicki Halldin

Reservation 2

Jag reserverar mig mot utskottets förslag till avslag på motion 2022:83 till förmån för bifall till motionens båda punkter.

Britt Björneke

Reservation 3

Jag reserverar mig mot utskottets förslag till avslag på motion 2022:83 till förmån för bifall till motionens båda punkter.

Margareta Andersson

Särskilt yttrande 1

Motionerna 2022:71 och 2022:83 aktualiserar ändringar i kyrkoordningen på ett sätt som inte leder till att frågan om behörighet och tillsyn angående vigsel kommer att lösas. Framöver är det viktigt att betona allvaret med frågan om inkludering, fortsätta samtalen och dialogen så att församlingsbor, medarbetare och anställda i våra församlingar får och kan ge ett gott bemötande. Hbtq-personer finns i konfirmandgruppen, i unga-ledargruppen, i gudstjänstgemenskapen, vid soppluncherna, i internationella gruppen, vid de kyrkliga handlingarna. Dessutom familjer, släktingar och vänner runt dessa. Och inte att förglomma, alla de människor som brottas med och/eller funderar över sin könsidentitet, sexuella läggning och annat som berör den egna personen. Vilken förkunnelse ljuder, hur ser det ut i undervisningen runt samlevnadsområdet, på församlingarnas hemsidor, i församlingsblad, med mera med mera?

Eric Muhl

Särskilt yttrande 2

Utskottets majoritet har fattat ett beslut som omfattar vår inställning till motion 2022:83.

Vi ser dock anledning att i viss mån utveckla och förklara vår inställning. Alla, särskilt understruket, alla, har rätt till ett öppet, respektfullt, fördomsfritt och gott bemötande vid kontakter med Svenska kyrkan.

Samtidigt måste vi inse att Svenska kyrkan består av en mängd individer som har olika, kanske till och med divergerande åsikter i vissa frågor. Även om dessa åsikter avviker från den gällande åsiktskorridoren förtjänar de ett gott bemötande och respekt.

Det är på denna grund vi välkomnar samtal i denna fråga. Samtal som erbjudits i utskottet.

TU 2022:10

Motionärerna utgår från diskrimineringslagen och dess fastställda diskrimineringsgrunder. Sedan gör motionärerna en skönsmässig utvidgning av diskrimineringsgrunderna. För Svenska kyrkan ska en ny diskrimineringsgrund införas av diakonala skäl.

Enligt vår mening ska Svenska kyrkan inte ha en egen uppsättning diskrimineringsgrunder. Därför ska motion 2022:83 avslås.

Bo Herou och Margareta Nisser-Larsson

Särskilt yttrande 3

Jag ställer mig bakom utskottets överväganden och förslag till beslut, men vill tillägga följande.

Det är angeläget att samtalen inom kyrkan fortsätter, då frågan om att vilja viga samkönade par även hänger samman med inkludering i ett bredare perspektiv och innehåller frågeställningar gällande gudssyn, människosyn och kyrkosyn.

I dessa samtal behöver även ingå en kontinuerlig dialog mellan de båda delarna i den dubbla ansvarslinjen, det vill säga mellan förtroendemannasidan och vignings-tjänsten, så att det klargörs hur biskopskollegiet avser uppfylla det mål som de själva formulerat om att på sikt ska alla präster i Svenska kyrkan vara beredda viga samkönade par.

Nomineringsgrupper och förtroendevalda både kan och bör uttala ståndpunkter och deklarerar sin uppfattning i sakfrågor som i grunden faller under biskoparnas ansvar, men inte gå över gränsen och besluta i sådana frågor. Båda motionerna 2022:71 och 2022:83 går bortom denna gränsdragning, gällande biskoparnas ansvar att godkänna nya präster till tjänst i Svenska kyrkan, om än i olika grad. Motion 2022:71 uttalar en ”rekommendation” vilket borde kunna vara en framkomlig väg, men motionens specifika årtal gör det omöjligt bifalla den. Motion 2022:83 är direkt skadlig inte bara för kyrkans sammanhållning, utan skulle också bli kontraproduktiv för oss som vill se en fortsatt väg framåt mot det mål som biskopskollegiet uttalat.

Jonas Noréus

Särskild mening 1

Vi vill anföra särskild mening i överensstämmelse med reservation 1 från Daniel Larson m.fl.

Markus Svensson, Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson och Sofija Pedersen Videke

Särskild mening 2

Vi vill anföra särskild mening i överensstämmelse med särskilt yttrande 2 från Bo Herou och Margareta Nisser-Larsson.

Jimmy Dahllöf och Maja Bengtsson

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2022:13y

Diskriminering och uppdraget som präst

Läronämndens yttrande över motionerna 2022:71 och 2022:83

När det gäller villkor för prästvigning i motion 2022:71 avgav läronämnden ett längre yttrande år 2016 (Ln 2016:8y):

I nuläget finns tre villkor för vigning som gäller hela vigningstjänsten, nämligen att kandidaten:

1. är döpt och konfirmerad,
2. tillhör Svenska kyrkan, och
3. har förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till uppdrag inom kyrkans vigningstjänst oavsett deras kön.

Samtliga dessa villkor är av för Svenska kyrkan konstitutiv karaktär. Kyrkan och kyrkans enhet konstitueras av evangelieförkunnelsen och sakramentsförvaltningen (Den augsburgska bekännelsen, artiklarna V och VII). Det tredje villkoret tillfördes på grund av att tilliten till giltigheten i Svenska kyrkans sakramentsförvaltning, vigningar och enheten i gudstjänstlivet var hotad. Villkoret klargör att det är nödvändigt att giltigheten i Svenska kyrkans sakramentsförvaltning och vigningstjänst inte är satt i fråga av den som ska vigas till tjänst i Svenska kyrkan.

Motionen 2016:29 föreslår en ny bestämmelse som innebär ett specifikt villkor för vigning till präst. Det villkoret är inte av konstitutiv karaktär. Det ligger tillika i biskopens vigningsansvar att göra en helhetsbedömning av kandidatens lämplighet, eftersom biskopens ansvar är att ”upprätthålla och värna vår kyrkas ordning och främja enheten i Kristus”. (Den svenska kyrkohandboken Del II, 1987)

Läronämnden menar att det strider mot kyrkans ordning att införa villkor av icke-konstitutiv karaktär som begränsar biskopens vigningsansvar.

Mot denna bakgrund bedömer läronämnden att förslaget i motion 2022:71 berör en sådan lärofråga där den särskilda beslutsordningen enligt 11 kap. 18 § kyrkoordningen kan bli tillämplig.

När det gäller motion 2022:83 Obehörigförklaring av präster som diskriminerar, konstaterar läronämnden att användningen av begreppet ”diskriminering” i förslaget inte är i överensstämmelse med den rättsliga bestämningen i diskrimineringslag (2008:567).

Möjligheten att ingripa mot diskriminering i lagens mening och mot nedsättande behandling i en vidare betydelse omfattas av det som redan idag regleras i kyrkoordningen och utövas inom ramen för biskopens och domkapitlets tillsynsansvar (31 kap. 12 § kyrkoordningen):

Domkapitlet får förklara en präst obehörig att utöva kyrkans vignings-
tjänst, besluta om provotid för fortsatt behörighet eller tilldela prästen
skriftlig erinran, om prästen

[...]

4. genom brottslig gärning, på grund av sitt levnadssätt eller på annat sätt
i avsevärd mån har skadat det anseende en präst bör ha.

Läronämnden konstaterar därför att motionens förslag i punkt 1 inte strider mot
Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Svenska kyrkan har en ordning som innebär att kyrkoherden har ansvaret för att
samskönade par kan vigas inom församlingen eller pastoratet. Detta innebär att arbetet
måste organiseras så att inget par ställs i situationen att de möts av en präst som nekar
att viga med motiveringen att paret är av samma kön.

Motionens förslag skulle innebära en avsevärd förändring av konkretionsnivån i
regleringen av domkapitlets tillsyn över vinningstjänsten. Vid en förändring av denna
art ska beaktas vad läronämnden tidigare anfört i Ln 2008:7y:

Domkapitlet har att oväldigt utöva sin tillsynsuppgift och redovisar sin
tillsyn genom fattade beslut. En särskild kontroll av hur en specifik
tillsynsuppgift utförs skulle innebära en förändring av det ansvar som i
vår kyrkotradition ålagts biskop och domkapitel.

Uppsala den 26 augusti 2022

På läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cristina Grenholm, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Karin Johannesson,
biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael
Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi,
biskop Eva Nordung Byström, biskop Andreas Holmberg, Marta Axner Ims, Teresa
Callewaert, Ninna Edgardh, Eva-Lotta Grantén, Håkan Möller, Jesper Svartvik,
Mikael Winnige och Johannes Zeiler.

Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:11

Sänkt valbarhetsålder till församlingsråd

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2022:72 som föreslår sänkt ålder för valbarhet till församlingsråd. Utskottet anser att det finns flera skäl till att initiativ tas till att möjliggöra för unga, engagerade personer att aktivt få delta även i beslutande organ. En utredning av konsekvenserna av att sänka valbarheten för församlingsråd till 16 år kan öppna upp för en kyrka som än mer tar ungas engagemang på allvar. Komplikationer som kan följa av en sänkning av valbarhetsåldern för uppdrag i församlingsråd är sådant som en utredning får utreda närmare och söka lösningar på.

Utskottet föreslår att motionen bifalls.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2022:72.

Motionens förslag

Motion 2022:72 av Klas Corbelius och Jesper Eneroth, Sänkt valbarhetsålder till församlingsråd

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda konsekvenserna av att sänka åldern för valbarhet för församlingsråd till 16 år och återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen.

Bakgrund

Bestämmelserna om valbarhet till uppdrag som förtroendevald i Svenska kyrkan finns i 33 kap. 4 § kyrkoordningen. Där sägs att valbar till uppdrag som förtroendevald i Svenska kyrkan är den som tillhör Svenska kyrkan, är döpt och fyller 18 år senast på dagen för valet. Härtill gäller att man ska vara kyrkobokförd i församlingen, om det gäller val till församling, en församling som ingår i pastoratet om det gäller val till pastoratet samt en församling inom stiftet om det gäller val till stiftet. Vidare görs en hänvisning till 38 kap. 19 a § vilken innehåller en reglering om att valbarheten vid val till kyrkomötet är inskränkt till valkretsen samt en hänvisning till 39 kap. 20 § som innehåller bestämmelser om det indirekta valet av de ledamöter och ersättare i kyrkomötet som, enligt 11 kap. 2 §, väljs av utlandsförsamlingarna. I paragrafen erinras också om bestämmelserna om valbarhets hinder i 33 kap. 5–9 §§.

Redan vid 1984 års kyrkomöte föreslogs i en motion att kyrkomötet skulle uppdra till Svenska kyrkans centralstyrelse att utreda frågan om rösträtts- och valbarhetsålder vid de kyrkliga valen (vid denna tid gällde en 18-årsgräns för såväl rösträtt som

valbarhet). Motionen resulterade i den av Centralstyrelsen tillsatta Delaktighetsutredningen. Denna utredning tog fram olika modeller för delaktighet i församlingens styrelse men lade inte fram några förslag gällande rösträtts- eller valbarhetsålder.

Vid kyrkoordningens tillkomst föreslogs i utredningsbetänkandet *Val, indelning, kyrkobokföring, arkiv* (SKU 1998:4) att rösträttsåldern vid kyrkliga val skulle vara 16 i stället för 18 år vilket senare också blev kyrkomötets beslut. Däremot föreslogs ingen sänkning av valbarhetsåldern.

Utredningen anförde:

Vi har inledningsvis undersökt de rättsliga förutsättningarna för en sänkning av nuvarande åldersgräns för rösträtt och valbarhet vid kyrkliga val, vilken ju är densamma som myndighetsåldern, 18 år. Vi har därvid kommit till slutsatsen att särskilt som beslutanderätten för kyrkliga organ även fortsättningsvis kommer att i viss utsträckning innefatta myndighetsutövning är en lägre valbarhetsålder inte möjlig. (SKU 1998:4, sid. 81)

Kyrkomötet 2015 avslog en motion som bland annat föreslog att valbarhetsåldern sänks till 16 år vid val till Svenska kyrkans beslutande organ. Organisationsutskottet (O 2015:9) hänvisade till att det vid införandet av kyrkoordningen övervägdes om det var möjligt att sänka valbarhetsåldern till 16 år och att man då menade att församlingarna även efter år 2000 kommer ha vissa myndighetsuppgifter. Utskottet framhöll att eftersom församlingarna fortfarande utför myndighetsuppgifter och förutsättningarna inte heller på annat sätt förändrats sedan 2000 var det inte möjligt att sänka valbarhetsåldern under 18 år.

Församlingsrådet är styrelse i en församling som ingår i ett pastorat (2 kap. 8 § kyrkoordningen). Församlingsrådet ska fullgöra de uppgifter som anges i kyrkoordningen och i församlingsinstruktionen samt de övriga uppgifter som kyrkorådet beslutar (4 kap. 21 § kyrkoordningen).

De uppgifter som anges i kyrkoordningen är i stor utsträckning sådant som hör hemma inom gudstjänstlivet. Det återfinns på ett tjugotal ställen i kyrkoordningen sådana uppgifter. Exempel är beslut om vilka former av huvudgudstjänst utöver högmässa som ska användas i församlingen (17 kap. 6 §), beslut om upplåtelse av kyrkan (41 kap. 3 a §), yttranderätt vid lokala beslut om församlingsindelningen (37 kap. 7 §) och val av kyrkvärdar (4 kap. 19 §).

I församlingsinstruktionen ska det enligt 57 kap. 5 § redovisas hur ansvaret för församlingens grundläggande uppgift är fördelat mellan församlingarna och pastoratet. Utifrån denna ansvarsfördelning har församlingsrådet sedan ansvar för vissa uppgifter inom den grundläggande uppgiften.

Vilka uppgifter kyrkorådet i övrigt tilldelar ett församlingsråd är inte reglerat i kyrkoordningen. Kyrkorådets delegation till församlingsråd i ett pastorat påverkas bland annat av pastoratets och församlingarnas storlek. En sådan delegation kan innehålla befogenheter både i ekonomiska frågor och för arbetsgivarfrågor.

Till detta ska läggas att församlingsråd kan vara styrelse för förvaltning av donationer. Vilka uppgifter som åligger en sådan styrelse framgår av stiftelselagen (SFS 1994:1220).

Myndighetsutövning är vanligtvis uppgifter som myndigheter utför (framför allt statliga myndigheter, regioner och kommuner). Även andra organisationer kan med stöd i lag få utföra myndighetsliknande uppgifter. För Svenska kyrkans del gäller detta bland annat inom begravningsverksamheten (föreskrifter om ansvar finns i begravningslagen, SFS 1990:1144) och uppgifter som följer kulturmiljölagen (SFS 1988:950).

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2022:72.

Utskottet anser det vara av stor betydelse för Svenska kyrkans trovärdighet att det tas initiativ till att möjliggöra för unga, engagerade personer att aktivt få delta även i beslutande organ. Det finns idag många goda exempel på sammanhang där unga på ett seriöst och moget sätt tar ansvar inom Svenska kyrkan. En utredning av konsekvenserna av att sänka valbarheten för uppdrag i församlingsråd till 16 år kan öppna upp för en kyrka som än mer tar ungas engagemang på allvar. Detta kan också vara avgörande för att behålla ungas engagemang i mer vuxen ålder. Utskottet inser samtidigt att det kan finnas komplikationer med att personer som inte har uppnått myndighetsåldern sitter i beslutande organ som har ansvar gällande till exempel församlingars ekonomi och i arbetsgivarfrågor. Sådana komplikationer ser utskottet är något som en utredning får behandla och söka lösningar på. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motionen bifalls.

Uppsala den 6 oktober 2022

På tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Daniel Larson, ordförande

Fredrik Selander, sekreterare

Beslutande: Daniel Larson, ordförande, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson, Kicki Halldin, Emma Hedlundh, Stefan Linderås, Mattias Rosenquist, Margareta Andersson, Margareta Nisser-Larsson, Ronnie Nilsson, Britt Björneke, Eric Muhl, Bo Herou och Jonas Noréus.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Markus Svensson, Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson, Sofija Pedersen Videke, Veronica Pålsson, Benny Ahremark Persson, Stig-Göran Fransson, Jimmy Dahllöf, Leif Gustavsson, Linda Sjöo och Maja Bengtsson.

Biskoparna Johan Tyrberg och Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:12

Nationell visselblåsarfunktion

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motion 2022:85 om att uppdra till kyrkostyrelsen att inrätta en nationell visselblåsarfunktion. Utskottets uppfattning är att aktuell lagstiftning omöjliggör att det inrättas en nationell visselblåsarfunktion i enlighet med motionens förslag. På nationell nivå pågår arbete med andra typer av insatser som kommer att fungera som stöd till Svenska kyrkan som helhet när det gäller efterlevnaden av lagen (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden (visselblåsarlagen). Utskottet föreslår att motionen avslås samt att med anledning av motionen ge uppdrag till kyrkostyrelsen att utreda möjligheter till insatser som kompletterar det pågående och planerade arbetet som bedrivs av nationell nivå.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:85,
2. med anledning av motion 2022:85 uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheter till insatser som kompletterar redan vidtagna och planerade åtgärder av nationell nivå med syfte att stödja Svenska kyrkans enheter i arbetet med att efterleva lagen (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden och i näraliggande frågor.

Motionens förslag

Motion 2022:85 av Sofija Pedersen Videke och Amanda Carlshamre, Nationell visselblåsarfunktion

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att inrätta en nationell visselblåsarfunktion.

Bakgrund

Lagen (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden (visselblåsarlagen) trädde i kraft den 17 december 2021. Genom denna lag implementeras Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1937 av den 23 oktober 2019 om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten, det så kallade visselblåsardirektivet.

Lagen innehåller bestämmelser om skydd för personer som i ett arbetsrelaterat sammanhang har fått del av eller inhämtat information om missförhållanden och rapporterar denna information internt eller externt eller offentliggör informationen. Lagen gäller generellt inom all privat och offentlig verksamhet och innehåller bland

annat bestämmelser om förbud för verksamhetsutövare, till exempel en församling, ett pastorat eller ett stift, att vidta hindrande åtgärder och repressalier gentemot en rapporterende person (till exempel en arbetstagare).

Kopplat till detta innehåller lagen bestämmelser om skyldighet för verksamhetsutövare som har 50 eller fler arbetstagare att ha interna rapporteringskanaler och förfaranden för rapportering och uppföljning samt att utse personer eller enheter som är behöriga att på verksamhetsutövarens vägnar hantera rapportering. De sålunda utsedda personerna eller enheterna ska ta emot en rapport och ha kontakt med den rapporterende personen, följa upp det som rapporteras och lämna återkoppling om uppföljningen till den rapporterende personen.

För verksamhetsutövare med 250 eller fler anställda, till exempel den nationella nivån, ska interna rapporteringskanaler och förfaranden för rapportering och uppföljning ha inrättats senast den 17 juli 2022. För verksamhetsutövare som har 50 till 249 arbetstagare ska motsvarande ha inrättats senast den 17 december 2023.

Lagens utformning innebär således att endast de större arbetsgivarna inom Svenska kyrkan (med 50 eller fler anställda) kommer att träffas av kraven på särskilda rapporteringskanaler och förfaranden för rapportering och uppföljning.

I propositionen till lagen (prop. 2020/21) anges att den nya lagen ska gälla vid rapportering i ett arbetsrelaterat sammanhang av information om missförhållanden som det finns ett allmänintresse av att de kommer fram. Likaså vid rapportering i ett arbetsrelaterat sammanhang av information om missförhållanden som utgörs av ett handlande eller en underlåtenhet som antingen strider mot en av flera utpekade unionsrättsakter, strider mot lag eller andra föreskrifter som genomför eller kompletterar en sådan unionsrättsakt, eller motverkar målet eller syftet med bestämmelserna i en sådan unionsrättsakt.

Regeringen anför också i propositionen att skyddet som regel inte bör omfatta rapporter om personliga missförhållanden som uteslutande påverkar den rapporterende personen. Man anför vidare:

Konflikter och tvister av det nu nämnda slaget hanteras bäst genom de konfliktlösningsmekanismer som sedan länge finns på arbetsmarknaden. Dessa mekanismer omfattar förhandlingsordningar i kollektivavtal och de förfaranden som finns i arbetsrättslig lagstiftning för att lösa arbets-tvister. Det finns även en ordning för att hantera och ta hand om eventuella missförhållanden av arbetsmiljökaraktär.

Det framgår av lagen att den inte inskränker det skydd som gäller enligt annan lag, förordning eller på annan grund, till exempel arbetsmiljölagen, diskrimineringslagen eller lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Det finns inte något i lagen som hindrar en arbetsgivare eller en organisation från att införa kanaler för rapportering av sådant som inte omfattas av lagen. Det förbud för verksamhetsutövare att vidta hindrande åtgärder och repressalier gentemot en rapporterende person som lagen föreskriver blir dock inte tillämplig på en sådan rapportering.

Verksamhetsutövare med fler än 249 arbetstagare får inte dela interna rapporteringskanaler med andra, vilket däremot verksamhetsutövare med 50–249 arbetstagare får göra. De förfaranden som får delas är mottagande av rapporter och utredning av de förhållanden som har rapporterats, vilket dock inte innefattar att ha kontakt med den rapporterende personen.

Trossamfundet Svenska kyrkan (nationell nivå) har för sin del upphandlat en tjänst för mottagande av rapporter och initial utredning. En upphandlingsprocess av ett ramavtal för Svenska kyrkan planeras att inledas under hösten 2022. Detta för att få till stånd ett ramavtal som ger möjlighet för de verksamhetsutövare inom Svenska kyrkan som så vill att göra avrop ifrån och på så sätt få stöd i att möta upp lagkraven.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:85.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2022:85 uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheter till insatser som kompletterar redan vidtagna och planerade åtgärder av nationell nivå med syfte att stödja Svenska kyrkans enheter i arbetet med att efterleva lagen (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden och i näraliggande frågor.

Utskottet konstaterar att enligt lagen (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden är det varje juridisk person i egenskap av verksamhetsutövare som har ett ansvar att efterleva lagen. Utskottets uppfattning är att detta omöjliggör att det inrättas en nationell visselblåsarfunktion i enlighet motionens förslag. Ett ytterligare skäl är att enligt Svenska kyrkans ordning är det stiftet som har ansvaret för att främja och ha tillsyn över församlingar och pastorat. Utskottet vill även framhålla att det kan upplevas svåröverskådligt att lägga till ytterligare funktioner utöver biskopar, domkapitel, fackliga organisationer samt kontaktpersoner för sexuella trakasserier där medarbetare med flera kan anmäla missförhållanden. Utskottet vill dock framhålla att motionärerna lyfter en för Svenska kyrkan viktig fråga. Inte minst för de små församlingarna och pastoraten finns det behov av stöd i dessa frågor. Det finns också anledning att överväga hur det går att underlätta för andra persongrupper än de som omfattas av nämnda lag att rapportera missförhållanden. Nationell nivå har för sin del tecknat avtal med en extern aktör för att utföra vissa uppgifter för kyrkokansliet i dess ansvar enligt nämnda lag att upprätthålla bland annat en så kallad rapporteringskanal. På motsvarande sätt planeras från nationell nivå att under 2023 tillse att det finns ett upphandlat ramavtal från vilket stift, församlingar och pastorat kan avropa extern kompetens som stöd i ansvaret att upprätthålla rapporteringskanal. Detta är exempel på åtgärder som kan vara till stöd för hela Svenska kyrkans organisation. Mot den bakgrunden föreslår utskottet att motionen avslås. Utskottet anser att den fråga som lyfts i motionen är viktig och därför föreslår utskottet att kyrkomötet med anledning av motionen ska uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheter till insatser som kompletterar redan vidtagna och planerade åtgärder av nationell nivå med syfte att stödja Svenska kyrkans enheter i arbetet med att efterleva lagen (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden och i näraliggande frågor.

Uppsala den 6 oktober 2022

På tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Daniel Larsson, ordförande

Fredrik Selander, sekreterare

Beslutande: Daniel Larson, ordförande, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson, Kicki Halldin, Emma Hedlundh, Stefan Linderås, Mattias Rosenquist, Margareta Andersson, Margareta Nisser-Larsson, Ronnie Nilsson, Britt Björneke, Eric Muhl, Bo Herou och Jonas Noréus.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Markus Svensson, Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson, Veronica Pålsson, Benny Ahremark Persson, Stig-Göran Fransson, Jimmy Dahllöf, Leif Gustavsson, Linda Sjöo och Maja Bengtsson.

Biskoparna Johan Tyrberg och Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:13

Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas verksamhetsberättelsen för 2021 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar. Utskottet föreslår att kyrkomötet ska lägga verksamhetsberättelsen till handlingarna. Utskottet föreslår vidare att kyrkomötet uppdrar till kyrkostyrelsen att göra en översyn av kyrkoordningens bestämmelser i enlighet med vad som framförs i verksamhetsberättelsens avsnitt fem. Utskottet noterar att Ansvarsnämndens motivering för att göra en översyn kan fungera som grund för direktiv till en av kyrkostyrelsen tillsatt utredning för översynen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. lägga verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar till handlingarna.
2. med anledning av vad som framförs i verksamhetsberättelsens avsnitt fem uppdrar till kyrkostyrelsen att göra en översyn av kyrkoordningens bestämmelser.

Verksamhetsberättelsen

Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar har den 10 juni 2022 beslutat om verksamhetsberättelse för 2021. Ansvarsnämnden har överlämnat verksamhetsberättelsen till kyrkomötet.

Bakgrund

Av 4 kap. 8 § kyrkomötets arbetsordning följer att tillsyns- och uppdragsutskottet bland annat ska bereda till kyrkomötet överlämnad verksamhetsberättelse från Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar. Det finns ingen bestämmelse om att ansvarsnämnden ska avge en verksamhetsberättelse. Syftet med bestämmelsen i arbetsordningen är att det ska finnas en ordning för att ta emot och behandla verksamhetsberättelsen om en sådan överlämnas till kyrkomötet.

Ansvarsnämnden för biskopar ska självständigt fullgöra den uppgift som anges i 10 kap. 8 § kyrkoordningen, dvs. pröva frågor om biskopars behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst. Detta framgår även av kyrkoordningens 30 kap. 7 §. Ansvarsnämnden ska vidare utifrån bestämmelserna i 8 kap. 8 § kyrkoordningen pröva behörigheten att biskopsvigas hos dem som erhåller röster i nomineringsval och som inte redan är vigda till biskopar.

När kyrkoordningen tillkom framhölls att ansvarsnämnden självständiga ställning innebär att kyrkomötet och andra rikskyrkliga organ inte får lägga sig i hur de enskilda ärendena ska hanteras i nämnden. Det finns inte heller någon annan generell reglering av nämndens verksamhet än den som finns i kyrkoordningen (CsSkr 1999:3 sid. 2ff). Någon granskning av hur ansvarsnämnden fullgjort sitt uppdrag är inte avsedd att ske från kyrkomötets sida.

I verksamhetsberättelsen redovisas ansvarsnämndens sammansättning, sammanträden och arbete. Under verksamhetsåret 2021 registrerades elva nya ärenden. Två av dessa avsåg anmälningar mot biskopar, tre avsåg inbjudan att lämna synpunkter på promemorior, ett avsåg ett tillsynsärende initierat av nämnden, fyra avsåg utlämnande av handlingar och ett var av administrativ karaktär (verksamhetsberättelsen). Nämnden avgjorde under året sex av dessa ärenden samt två ärenden som registrerades under 2020. Ansvarsnämnden gör i verksamhetsberättelsen prognosen att antal ärenden under 2022 kommer att öka.

I verksamhetsberättelsen framgår vidare bland annat följande under rubriken ”Behov av översyn av vissa bestämmelser i kyrkoordningen”. Under verksamhetsåret har hos Ansvarsnämnden aktualiserats ett antal frågor rörande nämndens tillsyn och prövning beträffande biskoparna som inte fullt ut synes ha analyserats i samband med tillkomsten av kyrkoordningen eller därefter i anslutning till ändringar rörande regleringen av vigningstjänsten. Dessa frågor kan enligt Ansvarsnämnden behöva en genomlysning av en av kyrkomötet initierad utredning. Ansvarsnämnden har särskilt uppmärksammat och påtalat behovet av en mer genomgripande översyn av utformningen och innehållet i vigningslöftena i kyrkohandbokens ordning för biskopsvigningen. Detta eftersom utformningen av och innebörden i vigningslöftena utgör en betydelsefull del av den prövning som Ansvarsnämnden ska utföra inom ramen för sin tillsynsuppgift. Vidare noterar Ansvarsnämnden att det vid en översyn av regleringen i kyrkoordningen kan finnas anledning att närmare överväga innebörden av bestämmelserna i 30, 31 och 32 kap. om att den som förlorat sin behörighet till vigningstjänsten kan förklaras åter behörig. Det kan bland annat enligt Ansvarsnämnden finnas anledning att närmare överväga om inte redan den nuvarande regleringen i 30 kap. 6 § innebär att Ansvarsnämndens förklaring att biskop ska vara åter behörig endast kan avse behörigheten att åter utöva uppdraget som präst inom kyrkans vigningstjänst. Detta eftersom den som vigs till biskop regelmässigt dessförinnan är prästvigd.

Ansvarsnämnden lyfter också frågan om 8 kap. 12 § kyrkoordningen bör ges följande ändrade lydelse: ”Ansvarsnämnden för biskopar bekräftar på kyrkomötets uppdrag valet genom att utfärda bevis om utnämning till biskop.” Denna ändring medför i så fall en konsekvensändring i 30 kap. 2 § andra stycket kyrkoordningen. Den föreslagna ordningen framstår utifrån nämndens olika uppgifter som både lämplig och riktig samt väl förenlig med bestämmelserna i 10 kap. 3 och 8 §§ kyrkoordningen.

Vidare föreslår Ansvarsnämnden att 8 kap. 26 § kyrkoordningen ges följande lydelse: ”Stiftsstyrelsen bestämmer tidpunkten för biskopsvalet efter hörande av Ansvarsnämnden för biskopar.”

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att lägga verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar till handlingarna.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av vad som framförs i verksamhetsberättelsens avsnitt fem uppdra till kyrkostyrelsen att göra en översyn av kyrkoordningens bestämmelser.

Avsikten med behandlingen av verksamhetsberättelsen är inte att det ska ske någon prövning av Ansvarsnämndens verksamhet. Kyrkomötet ska inte ta ställning till om nämndens sätt att sköta sitt uppdrag ska godkännas eller inte. Därmed ska utskottet inte heller göra någon värdering i fråga om hur verksamheten har bedrivits. Utskottet föreslår därför att kyrkomötet ska lägga verksamhetsberättelsen till handlingarna. Med anledning av vad Ansvarsnämnden framfört i avsnitt fem i verksamhetsberättelsen, Behov av översyn av vissa bestämmelser i kyrkoordningen, föreslår utskottet vidare att kyrkomötet uppdrar till kyrkostyrelsen att göra en sådan översyn. Utskottet anser att Ansvarsnämndens motivering för att göra en översyn är väl uttryckt i verksamhetsberättelsen och därför kan fungera som grund för direktiv till en av kyrkostyrelsen tillsatt utredning för översynen.

Uppsala den 5 oktober 2022

På tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Daniel Larson, ordförande

Fredrik Selander, sekreterare

Beslutande: Daniel Larson, ordförande, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson, Markus Svensson, Emma Hedlundh, Niklas Grahn, Mattias Rosenquist, Margareta Andersson, Margareta Nisser-Larsson, Ronnie Nilsson, Britt Björneke, Eric Muhl, Bo Herou och Jonas Noréus.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson, Sofija Pedersen Videke, Stefan Linderås, Veronica Pålsson, Benny Ahremark Persson, Stig-Göran Fransson, Jimmy Dahllöf, Leif Gustavsson, Linda Sjö och Maja Bengtsson.

Biskoparna Johan Tyrberg och Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:14

Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans överklagandenämnd

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas verksamhetsberättelsen för 2021 för Svenska kyrkans överklagandenämnd. Utskottet föreslår att kyrkomötet ska lägga verksamhetsberättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att lägga verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans överklagandenämnd till handlingarna.

Verksamhetsberättelsen

Svenska kyrkans överklagandenämnd har den 25 maj 2022 beslutat om verksamhetsberättelse för 2021 och överlämnat den till kyrkomötet.

Bakgrund

Svenska kyrkans överklagandenämnd

Svenska kyrkans överklagandenämnd (Överklagandenämnden) är enligt 10 kap. 10 § kyrkoordningen ett särskilt organ för att ytterst överpröva beslut inom Svenska kyrkan.

När kyrkoordningen tillkom framhölls att Överklagandenämndens självständiga ställning innebär att kyrkomötet och andra rikskyrkliga organ inte får lägga sig i hur de enskilda ärendena ska hanteras i nämnden. Det finns inte heller utrymme för någon annan generell reglering av nämndens verksamhet än den som finns i kyrkoordningen (CsSkr 1999:3, s. 2–378). Någon granskning av hur nämnden fullgjort sitt uppdrag är inte avsedd att ske från kyrkomötets sida.

Det finns ingen bestämmelse om att Överklagandenämnden ska avge en verksamhetsberättelse vilket nämnden dock har gjort årligen sedan sin tillkomst. Av 4 kap. 8 § kyrkomötets arbetsordning följer att tillsyns- och uppdragsutskottet ska bereda till kyrkomötet överlämnad verksamhetsberättelse från Överklagandenämnden. Syftet med bestämmelsen i arbetsordningen är att det ska finnas en ordning för att ta emot och behandla verksamhetsberättelsen om en sådan överlämnas till kyrkomötet.

Verksamheten 2021

I verksamhetsberättelsen för 2021 redovisar Överklagandenämnden sina uppgifter, sammansättning, mål för nämnden samt ärenden. Nämnden har inte något självständigt budgetansvar eller egen internbudget. Kostnaderna för nämndens verksamhet har budgetåret 2021 täckts genom anslaget för verksamhetsområdet avseende kyrkomötet. Nämndens kansligöromål har fullgjorts av personal vid kyrkokansliet. Nämnden anger att dess verksamhet liksom tidigare har varit inriktad utifrån ett mål som kan preciseras till att nämndens ärenden ska avgöras på ett rättssäkert och effektivt sätt samt effektmålet att mediantiden för ärenden att avgöras genom nämndbeslut inte bör överstiga tre månader. Överklagandenämnden anser att nämnda mål väsentligen har uppfyllts under 2021.

Verksamhetsberättelsen redovisar antalet inkomna ärenden för vart och ett av åren 2018–2021 samt varifrån ärendena inkommit. För samma tidsperiod redovisas antalet avgjorda ärenden inom respektive ärendetyp.

Antalet ärenden som underställts Överklagandenämndens prövning under 2021 har varit färre än under 2020. Nämnden förväntar sig inte någon större förändring av antalet ärenden under kommande år.

Av de 26 slutliga beslut som Överklagandenämnden fattat under 2021 har utgången i fem av besluten innefattat att det hos nämnden klandrade beslutet undanröjts, upphävts, helt eller delvis ändrats eller att det beslutats att ärendet ska prövas på nytt. För 2020 var motsvarande siffra fyra av 32 slutliga beslut. Totalt avgjorde nämnden 36 ärenden 2021 jämfört med 51 ärenden 2020.

Utifrån sitt perspektiv ser Överklagandenämnden för närvarande inte några behov av ändringar i kyrkoordningen.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att lägga verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans överklagandenämnd till handlingarna.

Avsikten med behandlingen av verksamhetsberättelsen är inte att det ska ske någon prövning av Överklagandenämndens verksamhet. Kyrkomötet ska inte ta ställning till om nämndens sätt att sköta sitt uppdrag ska godkännas eller inte. Därmed ska utskottet inte heller göra någon värdering i fråga om hur verksamheten har bedrivits. Utskottet har inte heller i övrigt funnit skäl att ta upp någon särskild fråga utifrån Överklagandenämndens verksamhetsberättelse för 2021. Utskottet föreslår därför att kyrkomötet ska lägga verksamhetsberättelsen till handlingarna.

Uppsala den 5 oktober 2022

På tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Daniel Larson, ordförande

Anna Tronêt, sekreterare

Beslutande: Daniel Larson, ordförande, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson, Markus Svensson, Emma Hedlundh, Niklas Grahn, Mattias Rosenquist, Margareta Andersson, Margareta Nisser-Larsson, Ronnie Nilsson, Britt Björneke, Eric Muhl, Bo Herou och Jonas Noréus.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson, Sofija Pedersen Videke, Stefan Linderås, Veronica Pålsson, Benny Ahremark Persson, Stig-Göran Fransson, Jimmy Dahllöf, Leif Gustavsson, Linda Sjöo och Maja Bengtsson.

TU 2022:14

Biskoparna Johan Tyrberg och Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.